

Historisch Voorburg

Jaargang 17

2011

Nummer 1

**De verdwenen middenstand in
'de vergeten driehoek' van Voorburg-West**

**De verdwenen middenstand in
'de vergeten driehoek' van Voorburg-West**

Inhoud

Van de redactie	3
Kapsalon Knoop	4
Zuivelhandel en kruidenier Schneider	6
Sigarenwinkel Tuijnman	8
Kolenhandel Krijtenburg	10
Groentehandel T. v.d. Sluis	13
Aannemersbedrijf A. van den Akker	15
Delicatessenzaak Van Dop	18
Bodedienst Westgeest	20
Melkhandel Vrolijk	23
Expeditie Nol Weerdenburg	25
Zuivelhandel J. van Aalst	28
Riethandel Rijnbeek	30
Sigareenzaak A.W. Groenewegen	33
Poelier Wessel	36
Bakker N. Habermehl	38
Muziekschool Felix Blumentritt	41
Winkelier in huishoudelijke en cadeauartikelen A. Karsten	44
Boekhandel R.T. Feenstra tevens kantoorboekhandel en leesbibliotheek	47
Electrotechnisch bureau en winkel in huishoudelijke apparaten	
W.R. Scheinhardt	50
Aart Romijn in auto's	53
Voorburg-West, overzicht van bedrijven in de jaren 1940-1950	57
Colofon	60

*Afbeelding omslag:
De heer en mevrouw Schneider,
hun zoon Jan en de hulp Nel
Blankespoor in het nieuwe
gedeelte van de winkel in 1948.
De winkel was uitgebreid door
verbouwing van de woonkamer.
Particuliere collectie*

Van de redactie

Een van onze leden, de heer Aart Romijn, benaderde het bestuur en de redactie enige tijd geleden met het verzoek een uitgave te wijden aan de verdwenen middenstand van Voorburg-West, in het bijzonder het wijkje begrensd door het Westeinde, de Fonteynenburglaan, een stukje Prinses Mariannelaan en de Laan van Middenburg met daarin de Bleijenburgstraat, de Koninginnelaan, de Heeswijkstraat en de Willemstraat. Romijn hierover: 'Het was een heel geïsoleerd hoekje van Voorburg. Ik noem het 'de vergeten driehoek'. Ten eerste had je te maken met de dikwijls gesloten spoorbomen bij het gelijkvloerse station aan het Westeinde, die de wijk van het centrum afsneden. Dan was er de Vliet. Door de drukke vaart naar de veiling in Veur was de brug over de Vliet meer open dan dicht. Ten slotte vormde de vaak open Geestbrug over de Trekvljet een behoorlijke barrière voor het verkeer.'

Opgegroeid boven het garagebedrijf van zijn vader in deze wijk, indertijd een en al bedrijvigheid, vond hij het interessant om na te gaan hoeveel middenstanders in dit gebied actief waren geweest. Hij achterhaalde maar liefst een kleine honderd vestigingen, waarvan onge-

veer 60 winkels die in de periode 1940 tot in de jaren vijftig in het wijkje actief waren. Alle panden bleken nog te bestaan, maar slechts enkele ervan waren nog in gebruik, met uiteraard andere ondernemers. Opmerkelijk was dat veel bedrijfstakingen behoorlijk oververtegenwoordigd waren. Zo bestonden er vier melkwinkels, vier sigarenwinkels, vijf bakkers. Waar konden ze in hemelsnaam van bestaan? Door middel van vraaggesprekken wilde hij vastleggen hoe de winkeliers of hun kinderen de periode van ruwweg 1940-1950 hadden beleefd. Voor die interviews kreeg hij medewerking van redactielid Gerard Langerak. Aart Romijn legde de contacten met de winkeliers en was als oud-buurtgenoot bij de gesprekken aanwezig. Beiden werden altijd met enthousiasme ontvangen, men vond het prettig om op die tijd terug te kijken, ofschoon die niet gemakkelijk was geweest.

De interviews zijn gehouden van november 2009 tot en met april 2010 en in januari 2011. Samen met de inventarisatie van de middenstanders in 'de vergeten driehoek' leveren ze een bijdrage aan de Voorburgse geschiedenis.

Kapsalon Knoop

*Een kapsel dat altijd goed blijft
zitten!*

Foto auteur

'In de jaren dertig moet het pand Laan van Middenburg 10 al verbouwd zijn van woonhuis tot winkel,' weet eigenaar Gerard Knoop. Zijn vader - ook een Gerard - begon daar in 1948 een dameskapsalon. Vóór en enkele jaren na de oorlog had hij als kapper op de Holland Amerika Lijn gevaren. Hij prees zich gelukkig met zijn kapperszaak in een gezellige buurt. Boven de zaak woonde het gezin. Gerard junior herinnert zich van heel vroeger nog de handtondeuses, en het elektrisch permanent.

Er moest hard worden gewerkt, maar de klantenkring werd gestaag groter. Gerards vader overleed in 1974 op 58-jarige leeftijd na een kort ziekbed. Zoon Gerard nam niet lang daarna de zaak én de klantenkring over. Maar eerst had hij de technische school en de kappersvakschool gedaan. De laatste twintig jaar zijn ook heren van harte welkom. Tot 1997 was er nog personeel, sinds die tijd is zijn vrouw Anita te vinden in de salon. De zaak is in de loop der jaren een aantal malen verbouwd, voor het laatst zo'n tien jaar geleden.

De kapsalon heeft een gevarieerde klantenkring, van kinderen tot hoogbejaarden. De goede sfeer zorgt ervoor dat mensen terug blijven komen. Daardoor is er een goed contact met de klanten. Tijdens de drukke receptie in 2008 ter gelegenheid van het zestigjarig jubileum van de zaak bleek dat veel klanten elkaar wel kenden, maar niet wisten dat ze dezelfde kapper hadden! Gerard vertelt dat er veel en plezierig

met de klanten wordt gepraat tijdens hun bezoek. Maar nooit over anderen, dat is een ijzeren wet. Er zijn oudere klanten bij die al vanaf hun kinderjaren bij kapper Knoop komen. En klanten die verder weg in het land zijn gaan wonen, maar nog altijd naar 'hun' kapper op de Laan van Middenburg komen omdat ze daar zo prettig worden geholpen. Ze knopen er dan meteen een dagje Voorburg aan vast.

Volgens Gerard worden ze dan ook als een koning behandeld: er hoeft niet lang te worden gewacht, want alles gaat op afspraak, ze worden altijd door dezelfde kapper geholpen en dat alles in een prettige, vertrouwde sfeer.

Voorlopig is hij niet van plan om er mee te stoppen. Anita en hij vinden het nog steeds leuk werken met de vertrouwde klantenkring. 'Maar als wij hier weggaan,' zegt Gerard, 'dan is de sfeer en aandacht voor de klant echt voorbij.' Hij moet er voorlopig maar niet aan denken.

Gerard Knoop in zijn kapsalon, 2011. Foto auteur

Zuivelhandel en kruidenier Schneider

*De heer en mevrouw Schneider,
hun zoon Jan en de hulp Nel
Blankespoor bij de opening van
de nieuwe afdeling kruideniers-
waren in 1948.*

Particuliere collectie

De crisis in de jaren dertig van de vorige eeuw staat bekend als een financieel moeilijke tijd met grote werkloosheid. Ook in de jaren ervoor hadden de meeste mensen het moeilijk om rond te komen. Het was omstreeks 1928 dat Jaap Schneider zijn ouderlijk huis in Drenthe verliet om in Voorburg zijn geluk te beproeven.

Zijn grootvader had indertijd een blekerij aan de Vliet achter het Westeinde naast huis Bleijenburg en vond werk voor hem. Hij begon op hoeve Leeuwenberg als melknecht bij boer Willem Olieman, op de hoek van de Virulylaan en de Westvlietweg. Het huis is nog behouden, maar de achterzijde met het boerenbedrijf is verdwenen. Niet lang daarna zagen de Voorburgers Jaap melk van die boerderij verkopen, eerst met paard en wagen, later per bakfiets. De eerste tijd was niet altijd even gemakkelijk: er was veel concurrentie van andere melkverkopers, die niet graag een nieuwkomer zagen verschijnen en dat ook duidelijk lieten merken! Tijdens de oorlogsjaren kwam een sanering van melkverkopers van de grond en kreeg iedereen een eigen wijk toegewezen. Zoon Henk daarover: 'Alleen al in de Heeswijkstraat zaten drie melkboeren en in de Willemstraat nog eens twee.'

Jaap kon in 1931 een winkeltje op de hoek van Willemstraat 28 overnemen. Zelf bleef hij de wijk ingaan om melk en boter aan de man te brengen, zijn vrouw stond in de zaak. In de eerste oorlogsjaren waren de winters erg koud. Er werden dan grote sleden gebruikt waarop de melkbussen stonden. Een werkloze arbeider hielp zo'n slede van klant naar klant te trekken. Het gebeurde wel eens dat de melk in de bussen bevroor. De slede werd dan terug naar de winkel gesjouwd en de melkbussen werden voor de kachel gezet. Daarna ging het weer verder.

Zoon Henk herinnert zich nog dat melkfabriek 't Roomhuis aan het Charlotte de Bourbonplein in Den Haag ge-

regeld met vrachtauto's melkbussen van 40 liter kwam afzetten in de Willemstraat, hoek Heeswijkstraat. Zijn vader rolde die bussen schuin op hun kant vervolgens de zaak in, wat met de nodige herrie gepaard ging!

Later werd het winkeltje vergroot door de woonkamer erbij te trekken en kwam er woonruimte bij in het naastgelegen pand Heeswijkstraat 56. Geleidelijk veranderde de melkzaak in een goedlopende kruidenierszaak met twee winkelmeisjes. En drie man reden melkwijken. Ook de kinderen werden ingezet om te helpen. Ze vulden de schappen en brachten boodschappen rond in de wijk. Er was altijd wel iets voor ze te doen. Maar geen van de vier zonen voelde er voor de zaak over te nemen.

Met de opkomst van de supermarkten begin jaren zeventig kwam de klad erin voor de buurtwinkels. Ook de kruidenierszaak van de familie Schneider hield het voor gezien. Jaap stierf in 1977, zijn vrouw heeft daarna nog geruime tijd in de Koninginnelaan gewoond.

De bovenwoning Heeswijkstraat 56 werd woongedeelte, de winkel had adres Willemstraat 28. Particuliere collectie

De ijskast en melkbussen in het oude gedeelte. Particuliere collectie

Sigarenwinkel Tuijnman

*De tabakswinkel van mevrouw
D.C. Tuijnman, Westeinde 65,
omstreeks 1956.*

*Collectie Gemeentearchief
Leidschendam-Voorburg*

In 1950 kwam de familie Tuijnman vanuit het Haagse Bezuidenhout in Voorburg wonen, waar mevrouw de sigarenwinkel van de heer Van Joolen op Westeinde 65 overnam.

's Morgens vroeg en op 't eind van de middag was het altijd druk met klanten, onder andere van de nabijgelegen fabriek van Indola.

Mevrouw Tuijnman (1910) was een echte zakenvrouw. Zodra een klant zijn sigaretten had afgerekend, vroeg ze uitnodigend: 'Meneer, steekt u eens op!' en duwde hem de gasaansteker op de toonbank onder de neus. De meneer was dan zo goed om snel een sigaret uit het nieuwe pakje te frutse-

len. 'Dan gaan de sigaretten eerder op,' sprak zij dan met een fijn glimlachje.

Eind jaren zestig werd de sigarenwinkel van de hand gedaan, maar zij voelde zich nog te vief om op haar lauweren te gaan rusten. Een aantal jaren werkte zij nog met veel plezier als telefoniste bij een tabaksgroothandel in Den Haag.

Marijke en Danielle Tuijnman omstreeks 1950 voor de zaak van hun moeder, mevrouw Tuijnman. Op de achtergrond de winkel in huishoudelijke artikelen van Piet Broeken, EHBO'er en altijd op het voetbalveld te vinden. Particuliere collectie

Kolenhandel Krijtenburg

*Het wagenpark van Krijtenburg vlak na de oorlog. Van voor naar achter: Daan Eijgen-
daal, Dirk Krijtenburg, Mart
Krijtenburg en Nico Kettenis.
Particuliere collectie*

In de vroege morgen van 10 mei 1940 vielen de Duitsers ons land binnen en probeerden onder meer vliegveld Ypenburg te veroveren. Daarbij ging veel mis. Parachutisten landden in de weilanden aan de overkant van de Vliet. Twee Duitsers kwamen neer in de laan tussen de Kolenhandel Krijtenburg en Aannemersbedrijf Van den Akker. Aan het eind van deze laan was Houthandel Vreeburg gevestigd aan de Vliet.

Mart Krijtenburg herinnert zich als jochie dat het gezin wakker was geworden door het lawaai van veel vliegtuigen en dat zijn vader achterom naar de Vliet rende om te zien wat er allemaal aan de hand was. Daar werd juist een Duitse drenkeling met een pikhaak aan boord gehesen door een verbouwereerde schipper. Zijn moeder deed de voordeur open en bleef daar stokstijf staan: bijna pal voor haar stond een gewapende Duitser, die kort gebaarde dat zij naar binnen moest gaan. Moeder, met enkele bange kinderen achter haar rokken, kon niet anders uitbrengen dan: 'M'n man, m'n man!'

's Middags keek de jonge Krijtenburg uit het raam en zag dat overbuurvrouw Van Joolen, van de sigarenwinkel, de straat stond te schrobben met water, omdat er bloed op de stoep lag.

Achteraf werd duidelijk dat de Duitsers daar een Nederlandse soldaat hadden doodgeschoten. De oorlog was begonnen.

VOOR
BRANDSTOFFEN
D. Krijtenburg
Westende 64 — Telefoon 778156 — Voorburg

De heer Krijtenburg vertelt dat zijn grootvader omstreeks 1910 met de kolenhandel is begonnen. Hij had die overgenomen van een zekere heer Heikoop. Omdat grootvader op jonge leeftijd stierf, moest zijn grootmoeder de zaak voortzetten, samen met knecht Bert Vis. Toen zijn vader Dirk op veertienjarige leeftijd in de zaak kwam en de knecht daardoor werkloos werd, ging die

De uitbouw van Krijtenburg, Westende 64 met de gang ernaast naar de Vliet, 1972. Collectie Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg

voor zichzelf beginnen. Jarenlang was Kolenhandel Vis gevestigd op de Parkweg in het zogenaamde Hofje van Vis, tegenover het toenmalige politiebureau. Schuin aan de overkant van de straat zat Piet Broeken, een soort olieboer die petroleum voor lampen en pitjes verkocht. Zijn vrouw dreef een snoepwinkelje met de fraaie naam 'Piet de Kindervriend'. Krijtenburg weet nog goed de keer dat hij van de paar centen zendingsgeld, die hij van thuis meekreeg voor de school, drop had gekocht. Vóórdat hij thuis kwam, wist zijn moeder het al, dankzij zijn lieve nichtje, die wel meegesnoept had maar haar mond niet kon houden. Dat heeft hij dus nooit meer gedaan!

Het was hard werken in de kolen. Zo moesten op het spooreplacement van Voorburg kolen met de hand uit een wagon worden geschept en in jutezakken overgeheveld. Die werden dan met de vrachtwagen naar het

opslagterrein van het bedrijf gebracht. En dat vrijwel wekelijks. In de jaren zestig was dat gelukkig een stuk gemakkelijker geworden. De kolen werden aangevoerd op trechtvormige kolenwagens, zodat de kolen via een lopende band direct in de kiepauto kwamen. In het laatste jaar van de oorlog was er geen aanvoer van kolen meer. Mensen kaptten clandestien bomen om met het hout hun kachels te stoken. Bij Krijtenburg werd hout in kleine stukjes gezaagd en gekapt, onder meer voor de gaarkeuken in de Heeswijkstraat. Naast het woonhuis was het kantoor, waar klanten hun kolen konden bestellen. Er werden daar papieren zakjes met kolen verkocht. Een bliktrekker vormde de vitrine met allerlei soorten kolen, zoals antraciet voor haarden, eierkolen en (bruinkool)briketten voor potkachels. In de begintijd werd ook wel turf gestookt.

Mart Krijtenburg was 15 jaar toen hij als oudste zoon in de zaak kwam. Of hij wilde of niet, daarover bestond geen discussie. Hij mocht naar de mulo, om daarna zo snel mogelijk te gaan werken. Evenals de meeste collega's kreeg hij op latere leeftijd last van slijtage door het vele sjouwen.

Vanaf 1966 werd de kolenopslag aan het Westeinde beëindigd. Doordat men steeds meer olie en gas ging gebruiken voor de verwarming, was een goede exploitatie niet meer mogelijk. Op het emplacement van de spoorwegen aan de Binckhorstlaan werd een coöperatief bedrijf gevestigd onder de naam Randstad Warmte. Dit was een combinatie van zo'n twintig kolenhandelaren uit Voorburg en Rijswijk, die daardoor de vrachten combineerden en materieel en opslagruimte zo efficiënt mogelijk inzetten, waardoor de kosten aanzien werden teruggebracht. De heer Krijtenburg werd directeur van deze combinatie.

Toen deze handel in kolen niet meer lonend was, werd ook dit bedrijf gesloten en begon hij samen met een aantal (voormalige) kolenhandelaren de doe-het-zelf-handel Fijnfix aan de Haagse Waldorpstraat.

Even poseren voor de foto-graaf...

Particuliere collectie

LEEST "Speedway"	WEST-END Het Koffiehuus van Voorburg
FRAAIE FOTO'S INTERESSANT NIEUWS	EET een DRINK Te k. Koffie, Koek en Gebak Want dan voelt 't zach- ter op uw stoek!
ADN. NACHTGAALREIN 5 TELEFOON 321023	WESTEINDE 114
Voor Versnaperingen en Pure Sappes naar	Voor al uw Bloemwerken naar Bloemenmagazijn
PIET DE KINDERVRIEND	Job. Opstal
P. Broeken Westeinde 63 - Voorburg Telefoon 726027	Laan v. Middenburg 19a Tel. 779129 - Voorburg

Groentehandel T. v.d. Sluis

Cor van der Sluis kan met weemoed terugdenken aan de tijd dat zij in de groentezaak van haar ouders stond. Ze kan zich zonder moeite het winkeltje in de Heeswijkstraat 55, hoek Willemstraat, voor de geest halen, met de voordeur op de hoek en twee ramen links en rechts van de ingang. Het woonhuis lag erachter. Een smalle gang leidde naar het keukentje, de woon-/slaapkamer en het slaapkamertje voor de kinderen, deels pakhuis. Daarachter een plaatsje.

Johanna van der Sluis, 'de sociaal werkster van de buurt', in de deuropening van de winkel. Particuliere collectie

Cor van der Sluis kan met weemoed terugdenken aan de tijd dat zij in de groentezaak van haar ouders stond. Ze kan zich zonder moeite het winkeltje in de Heeswijkstraat 55, hoek Willemstraat, voor de geest halen, met de voordeur op de hoek en twee ramen links en rechts van de ingang. Het woonhuis lag erachter. Een smalle gang leidde naar het keukentje, de woon-/slaapkamer en het slaapkamertje voor de kinderen, deels pakhuis. Daarachter een plaatsje.

Het gezin Van der Sluis bestond uit vier kinderen. Ze sliepen tussen de groentekisten in. Het keukenraam stond altijd open. Politieagenten kwamen daar vaak een bakkie halen en de laatste buurtnieuwtes aanhoren. Cor had een EHBO-diploma en als er een ongeluk in de wijk gebeurde was, werd zij nogal eens door een politie-wagen opgehaald om eerste hulp te verlenen.

Cors moeder zou je wel kunnen beschouwen als de sociaal werkster van de buurt. Klanten en buurtgenoten konden altijd met hun zorgen en vreugde bij haar aankomen en droegen haar op handen. Omgekeerd kon moeder Van der Sluis altijd bij burens terecht om op haar kinderen te passen of om haar wasgoed te drogen te hangen, omdat haar huis daarvoor nu eenmaal geen ruimte bood.

Het klinkt misschien vreemd, maar moeder Van der Sluis kwam eigenlijk nooit buiten. In de winkel en vanuit het keukenraam hoorde ze van alles wat er in de buitenwereld gebeurde. Zij was daarmee tevreden en verdedigde het fort. Pas toen jongste dochter Cor haar rijbewijs had gehaald, gingen haar ouders wel eens bij familie buiten de stad langs in een gehuurde auto.

Vader Teun van der Sluis was afkomstig van de Zuid-Hollandse eilanden. Toen een zwager uit Voorburg hem had getipt dat daar een winkel te huur was, hoefde Teun niet lang na te denken. Hij verhuisde met zijn vrouw naar de Heeswijkstraat in Voorburg. Kort daarna, op 1 november 1923, opende hij daar zijn groentewinkel. Vanaf die tijd was hij dagelijks met paard en wagen in de wijk te zien om groente en fruit te bezorgen. De enkele keren dat Teun verstek moest laten gaan, nam een buurjongen het van hem over. Die kreeg dan te horen dat ie maar op de bok van de wagen moest gaan zitten, dat het paard elke keer vanzelf zou stoppen en dat hij dan bij die klanten aan moest bellen en vragen wat ze nodig hadden!

Vóór de oorlog kocht Van der Sluis zijn handel in Wateringen, die dan met paard en wagen naar de Heeswijkstraat werd vervoerd. Na de oorlog ging hij naar de veiling in Veur.

Hij onderscheidde zich van andere groentehandelaren door op een zeker moment ook in te gaan kopen voor een aantal andere groentehandelaren. Hij was een goed koopman. Van hem werd wel gezegd dat hij een bijzondere gave had: vanaf de veilingbankjes wist hij, door tijdig op de knop te drukken, flinke partijen groente en fruit te bemachtigen voor een scherpe prijs. De groenteboeren voor wie hij inkocht, haalden hun partijtje groenten vervolgens bij de veiling af en brachten Teuns inkopen bij hem thuis, bij wijze van dank. Fruit kocht hij op de Haagse markt. In de jaren vijftig kreeg hij een groot- en kleinhandelsvergunning en kon zo als commissienair blijven doorgaan met inkopen. Ondanks zijn bijzondere plaats in het groentewereldje is hij altijd op klompen blijven lopen en niet ernaast.

Cor vertelt dat de werktijden in de winkel zéér flexibel waren. Haar twee broers bedankten voor een baan in de zaak, en een zuster ging in de verpleging buiten de stad. Toen nakomertje Cor van de Huishoudschool kwam, viel haar de eer te beurt haar ouders te helpen in de zaak. Die was zes dagen in de week geopend. In de tijd dat nog maar weinig mensen telefoon hadden, ging ze er regelmatig opuit, om bestellingen op te nemen in Park Leeuwenbergh en omgeving. De groente werd dan nog dezelfde dag geleverd.

Elke zaterdagavond werd er geпоетst. De etalage werd dan aangevuld en de opgestapelde blikken van stof ontdaan. Op zondagochtenden werd er een schone luier in de weegschaal gelegd, waarna de moeders uit de buurt hun baby's kwamen wegen!

Op 1 november 1966 sloten Cors ouders na ruim veertig jaar de winkel. Haar vader genoot nog vier jaar van zijn oude dag, haar moeder nog tien jaar langer.

Groenten en Fruit van T. van der Sluis houden de dokter sitt uw huiss! Heeswijkstraat 55 Voorburg	Na afloop van de Spoorweg Naar de Bezoekers (Café) ▼ Th. Verlange Prinses Mariannelaan 71 Voorburg
Henk Steman's Motorbedrijf D.M.F. - SPARTA - EYSINK - KAPTEIN STEBE-ZIJSPIAN Het voornaamst leverbaar ook op termijn. Vrijburgstr. 2 Voorburg - Tel. 778547 - 778310 De nieuwe PUCK 250 cc is zo juist aangekomen	
12 JUNI FEIJENOORD-STADION Speedway-Openingswedstrijd Feijenoord Tijgers — Windmolens In de Pauze speciale attractie. Aanvang 2.30 Aanvang 2.30	
Wous wijs en eet IJS van „De Ware Jacob“ Ook per liter Stoofkruide Pr. Marumelken ook Broekstovel. Bij de klink	W. A. ROMIJN Speciale Reparatie-afdeling voor Automobielen Willemstraat 22 - Tel. 779663 Voorburg

Aannemersbedrijf A. van den Akker

We worden met koffie ontvangen door André van den Akker en Aad van Wansem in het kantoor boven de werkplaats. Op de vraag wanneer het bedrijf is opgericht, vertelt Van den Akker dat zijn vader Herman op zekere dag, samen met zijn moeder, een bord hadden geschilderd, dat ze vervolgens voor hun raam in het Westeinde 72 ophingen. Daarop stond in fraaie letters te lezen: 'H. v.d. Akker, timmerman'. Dat was in oktober 1927. Hun inspanning was niet voor niets geweest, want kort daarna kwamen de opdrachten, kleine en grotere. Dat was ook wel nodig, want het gezin telde negen kinderen. De schuur achter het huis werd voortaan gebruikt als werkplaats.

*Gezicht vanaf de Vliet met de
loods van Houthandel Vreeburg,
1972.*

*Collectie Gemeentearchief
Leidschendam-Voorburg*

In de oorlog gingen de zaken heel slecht. Er waren maar weinig mensen die een verbouwing of iets dergelijks lieten uitvoeren. Het gebouw van Indola, enige huizen verderop in de straat, was in gebruik als centraal magazijn van de Duitsers. Van den Akker moest in die tijd klusjes voor de Duitsers doen. Daardoor kon hij soms het een en ander ritselen om aan voedsel te komen. Toch was er nog altijd te weinig. Hij ondernam enkele keren tochten per bakfiets naar Noord-Holland om bij kennissen in de Wieringermeer of bij boeren in de omgeving spullen te ruilen: klompen en touwen voor voedsel en tarwe. Na vier dagen was hij dan weer terug. Zijn vrouw en kinderen keken reikhalzend naar hem uit, dankbaar dat hij iedere keer weer gezond en wel terug was en blij met alle eten dat vanonder het dekzeil van de bakfiets tevoorschijn kwam. André van den Akker is één keer mee geweest op zo'n hongertocht. Hij was toen 10 jaar.

Zo af en toen was er toch wel werk aan de winkel, zoals kleine verbouwingen. In de werkplaats was de familie soms dagenlang bezig met het figuurzagen van poppetjes en het maken van fotolijstjes voor de Duitsers. Dat bracht nog wat geld op.

Met razzia's verstopte André's vader zich in de schuur, waar hij een speciaal hok had gemaakt.

André heeft eigenlijk nooit anders geweten dan dat hij timmerman zou worden. Met zijn vader ging hij van jongs af aan overal mee op klus. Het was dan ook vanzelfsprekend dat hij na de lagere school naar de ambachtsschool ging aan het Lamgroen in Den Haag. Daarna volgden twee jaar avondschool aan hetzelfde Lamgroen en een driejarige aannemerscursus. En ten slotte een middenstandscursus.

Artistieke impressie van de inrit en oude schuur (linksboven, Westeinde), het vernieuwde kantoor (rechtsboven, Westeinde) en het pand aan het Schietlood.

Particuliere collectie

Hij vertelt wat 'n gemak het was, dat het bedrijf jarenlang nooit voorraden hout hoefde op te slaan op eigen terrein. Achterin de poort naast Westeinde 72 was namelijk Houthandel Vreeburg op nummer 70 gevestigd. Alle hout werd bij Vreeburg gekocht en zo nodig gratis machinaal bewerkt. Met coasters werd dat hout aangevoerd over de Vliet en vervolgens gelost op de grote loskade, die nog altijd aanwezig is. Tijdens de oorlog werd de houthandel gevorderd door de Duitsers, die er een turfdrogerij inrichtten. De turf werd gedistribueerd naar plaatsen in de omgeving waar de Duitsers zaten. Na de oorlog werd hout hoofdzakelijk over de weg vervoerd. Lange vrachtwagens reden dan vanaf het Westeinde achteruit de poort in, die voor dat doel drie meter was verbreed door een deel van het naburige huis te slopen. Met een kraan werd de lading hout dan behoedzaam gelost.

Herman van den Akker overleed in 1960 op 56-jarige leeftijd. André werkte toen als uitvoerder bij Geerdinks Aannemersbedrijf in Rotterdam en moest het bedrijf van zijn vader overnemen. Er waren daar indertijd vier timmerlieden werkzaam. Al snel nam dat aantal toe, in de topjaren waren er wel 40, nu zijn dat nog altijd 25 man. Aad van Wansem was een van hen en is opgeklimmen tot directeur.

Doordat de economie in de jaren zestig bloeide, kreeg het bedrijf ruimte tekort.

Achtereenvolgens werden in het Westeinde de panden 64, 62, 70 aangekocht en gesloopt, evenals het gebouw van Indola.

Meer dan dertig jaar hebben enkele werknemers van het aannemersbedrijf permanent voor de Esso gewerkt. In een vleugel van het vroegere Esso-gebouw aan de Zuid-Hollandlaan zat indertijd de Amerikaanse ambassade, totdat deze haar eigen gebouw aan het Lange Voorhout kon betrekken. De vrijgekomen ruimte werd dan weer verbouwd en zo ging het maar door.

Ook de Esso-benzinestations in het land werden door Van den Akker gebouwd, tot aan verbouwingen bij de directeur thuis toe. Van den Akker noemt vlot nog enkele tot de verbeelding sprekende namen voor wie hij opdrachten heeft uitgevoerd, zoals het Koninklijk Huis, de Rijksgebouwendienst, Defensie, Haaglanden

(scholen), Bronovo. Voor Indola moesten ooit duizenden frames voor kappersstoelen worden gemaakt. Er komen enkele boeken aan te pas met foto's van uitgevoerde werken, groot en klein. De beide heren kijken er met gepaste trots op terug.

Alweer een aantal jaren is het bedrijf gevestigd op een bedrijventerrein aan de overkant van de Vliet.

Op zijn 65ste verjaardag trok André van den Akker zich terug uit het bedrijf en trad Aad van Wansem aan als directeur.

In 2002 werd het 75-jarig bestaan van het bedrijf gevierd met een grote receptie.

Delicatessenzaak Van Dop

*Willem Arend van Dop poseert
begin jaren twintig met zoon
Arend voor zijn winkel in de
Koninginnelaan.
Particuliere collectie*

Wanneer precies kan Aad van Dop zich niet meer herinneren, maar op een zeker moment kocht zijn grootvader Willem Arend een comestibles- en levensmiddelenzaak voor zijn zoon Arend in de Koninginnelaan 33. Een tipje van de sluier wordt opgelicht dankzij een oude familiefoto waarop de zaak is afgebeeld. Op de achterkant staat in handschrift: 'Willem Arend van Dop, geb. Delft, 20 juni 1881, met zoon Arend, geb. Voorburg, 28 mei 1909.'

Aad weet dat zijn familie uit de omgeving van Delft en het Westland kwam. Het waren voornamelijk handeldsmensen en ondernemers. Zijn grootvader verhuurde in de crisistijd huizen in de Haagse Vruchtenbuurt.

Arend van Dop woonde in het grote huis boven de winkel met vrouw en vier kinderen. Hij bezat ook een zaak in het Haagse Bezuidenhout. Jongste zoon Aad beschrijft de sfeer in de buurt in zijn jongensjaren. De Laan van Middenburg was zo ontzettend rustig, er reden nog amper auto's. Wel moest je uitkijken voor de tram. Zoals veel kinderen kocht ook hij snoep bij Piet Broeken in het Westeinde. Met pretogen vertelt hij over de dames Koot, die altijd tegen het raam tikten als de jongens aan het voetballen waren en de bal te dichtbij kwam. Op een keer hadden de jongens, waaronder Aad, twee enorme sneeuwballen gemaakt en bij de dames Koot aangebeld. Die trokken altijd van boven af met een touw de deur open en de jongens konden zó de sneeuwballen naar binnen rollen. Dat was dikke pret!

Aad was altijd in de winkel te vinden en moest met de bakfiets bestellingen wegbrengen, dit in tegenstelling tot zijn broers en zuster. 'Mijn ene broer,' vertelt Aad, 'liet altijd alles uit zijn handen vallen en op hem werd dus geen beroep meer gedaan.' Een andere broer en zijn zus hadden evenmin belangstelling voor de zaak. Na een kleine veertig jaar ondernemerschap gingen zijn ouders in Limburg wonen. Aad volgde in 1964 zijn ouders op in de zaak.

Na enige tijd werd hij chef van een filiaal aan het Oost-einde 79-81, tegenover ziekenhuis Antoniushove. Toen eind jaren zestig bekend werd dat Antoniushove naar Leidschendam zou verhuizen, twijfelde hij of hij wel zou doorgaan met de zaak. Hij besloot zich te specialiseren in wijnen en zit nu al ruim 40 jaar in het vak. Inmiddels is de goedlachse Aad een begrip geworden in Voorburg en omstreken. 'Mensen zijn altijd blij als ze bij ons in de zaak komen.'

A. VAN DOP		
Koninginnelaan 33, tel. 860244		
EXTRA GELEI (uitsluitend vruchten en suiker in Mirabellen en rode bessen)		
	per pot	1.35
	en 20 zegels extra	
DE VETTEN'S ROOMBOTERBIJESJES	200 gram	98
FIJN GEKRUIDE SPECULAAS	250 gram	59
VRUCHTENBORSTPLAAT	per zakje	59
ROOMBORSTPLAAT	per zakje	69
DE ECHTE FRIESE GEMBERKOEK (3½ ons gember)		1.95
DE ECHTE FRIESE KRUIDKOEK	per stuk	69
Een prime glas wijn!		
1961 COTES DU RHONE	per fles	3.95
	3 flessen	9.---
Bij 2 pakken FUZ à EEN STRIJKGOEDINVOCHTER GRATIS!		68
Bij 3 stukken KARNEMELKZEEP EEN TANDENBORSTEL GRATIS!		1.05
Ze zijn er weer!		
FIJNE ZURE HARING	per pot 4 stuks	79
MOOI PAARDEROOKVLEES	100 gram	69
WAARDEBON		
Bij inlevering van deze bon		
10 VENZ REPEN VOOR 1 GULDEN		

Een zonnige dag omstreeks 1955.

Particuliere collectie

Bodedienst Westgeest

*Theo en Dirk Westgeest bij de
T-Ford van vóór de oorlog.
Particuliere collectie*

'Begin vorige eeuw, om precies te zijn 24 april 1904, begon mijn opa Theo, roepnaam Dirk Westgeest, een bodedienst. Hij woonde toen met zijn gezin in de Heeswijkstraat 109'. Aan het woord is Gerard Westgeest, die af en toe nog een vrachtje rijdt als hobby.

Opa Dirk kon zich toen niet voorstellen dat zijn initiatief zou uitgroeien tot een bekend bedrijf in de regio. Zijn eerste aanschaf was een paard en wagen, met een triangel (verbindingsstuk tussen paard en wagen). Dat alles kostte hem de lieve som van 300 gulden, 200 gulden contant en de rest op afbetaling.

In de Heeswijkstraat was geen plaats voor een paard en wagen, daarom werden die in de Kerkstraat ondergebracht. Lange tijd was het voor Westgeest keihard werken, maar na verloop van tijd begon zijn bedrijf winst te maken. Vóór de oorlog van 1940-1945 beschikte hij al over een T-Fordje waarmee de goederen werden vervoerd.

In 1940 ging het bedrijf over naar een van Dirks vier zonen, Koos Westgeest. Ondanks de weinig florissante tijd bleef er toch altijd nog genoeg te vervoeren en te verhuizen. Er kon zelfs een grotere auto worden gekocht, die als bijnaam De Kameel had.

Na de oorlog werkte het bedrijf met een door de Canadezen achtergelaten Bedford, die alweer een flinke verbetering was ten opzichte van de vorige wagen. Inmiddels was broer Theo hem opgevolgd.

Na het overlijden in 1971 van Theo Westgeest, nam zijn zoon Gerard in september van dat jaar de leiding van het bedrijf over, dat inmiddels Westgeest Transport was gaan heten.

Gerard vertelt dat de bodedienst, zeker vroeger, een zwaar beroep was. Zijn vader had hem wel verteld over lange ritten in wagens zonder verwarming en ander comfort. In de winter met sneeuw en ijzel gaf dat veel problemen en kwam hij soms halfbevoren op zijn bestemming aan. Ook kwam het wel voor dat vaten olie van 200 liter geladen en gelost moesten worden. Zonder mechanische laadklep, die nu heel gewoon is, was dat een heel karwei.

In de tijd dat de telefoon geen algemeen gebruikt communicatiemiddel was, maakten bodediensten gebruik van kartonnen bordjes. Vaste klanten legden die goed zichtbaar achter hun raam wanneer ze een vrachtje hadden voor de bode. Hij weet nog goed dat hij dagelijks van zijn vader alle klanten af moest rijden om te kijken of er vracht moest worden opgehaald.

Lange tijd was er elke dag een ochtendrit die bestond

uit vracht ophalen, dan werd er tussen de middag thuis gegeten. Vervolgens een middagronde waarbij de goederen werden afgeleverd. Tot slot ging het naar de Lange Beestenmarkt in Den Haag, waar het landelijk Bodenhuis was gevestigd. Daar kwamen zo'n tachtig vervoerders goederen halen of brengen.

Er waren ook vrachtrijders die bijvoorbeeld twee keer per week vanuit Groningen of Friesland vertrokken en via Amsterdam naar Den Haag reden met vrachtgoed en

Dirk Westgeest op de bok in de jaren dertig. Het paard zou later model staan voor het ruiterstandbeeld van Termote.
Particuliere collectie

Theo Westgeest en knecht Pietje nemen even de tijd bij de Canadese dumpwagen.
Particuliere collectie

dat in de Lange Beestenmarkt losten voor verdere verspreiding. Ze bleven daar slapen boven het koffiehuis en gingen de volgende dag via Rotterdam weer terug.

In de glorie tijd had Westgeest vier vrachtwagens rijden, al dan niet met reclame van Voorburgse bedrijven erop geschilderd.

In 2004 bestond Westgeest Transport 100 jaar. Omdat er geen opvolger was, ging Gerard gewoon door, zij het een stuk rustiger aan. Hij staat nog steeds ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en rijdt met zijn bedrijfsauto nog minimaal eens per week voor een paar klantjes.

Theo Westgeest en zijn vrouw poseren voor de Ford Thames. Duidelijk is aan de zijkant de reclame voor Indola te zien. Particuliere collectie

Melkhandel Vrolijk

‘Kijk,’ wijst Gerrit Vrolijk vanuit zijn woonkamer naar de hobbyruimte achterin de tuin in Heeswijkstraat 31, ‘dat was vroeger de bedrijfsruimte, die was bereikbaar via de poort naast het huis.’

Het begon met een paard en wagen ...

Gerrit (1938) mocht 's morgens een uur later op school komen omdat hij zijn vader moest helpen met melk te bezorgen in Park Leeuwenbergh en in Rijswijk. Al om 7 uur ging hij dan met een volgeladen bakfiets op pad. Zijn oudere broer Bertus was ook zo begonnen en later zijn broer Cok. Toen die eenmaal zijn eigen melkwijk had gekregen, hield vader Henk Vrolijk (1903) op met werken.

Het was voor vader Vrolijk wel welletjes geweest, al die jaren van gesjouw en lange werktijden in weer en wind. Opgegroeid in Harmelen, was hij rond z'n vijftiende jaar naar Voorburg gekomen en daar een melkwijk begonnen. In de begintijd haalde hij zijn melk bij een boer uit Stompwijk, met paard en wagen. Geleidelijk kreeg hij steeds meer eigen klanten in Voorburg en Rijswijk, tot in Den Haag toe. In de oorlog vond een sanering van de melkhandel plaats en kreeg hij een hele wijk voor zichzelf. Twee knechten werkten mee in het bedrijf. Na hun militaire dienstdienst gingen zijn zoons vanzelfsprekend werken in het bedrijf van hun vader. Ze kwamen in de plaats van de knechten en kregen ieder een melkwijk en een bedrag van tweeduizend gulden voor de inkoop van voorraad. Dat bedrag werd geleidelijk afbetaald.

*... en het werd een bestelauto.
Particuliere collectie*

Eind jaren vijftig schafte de familie Vrolijk twee Villiers wagens (wagens met hulpmotor) aan. Dat was een hele verbetering: ze konden daarin meer handel meenemen en hoefden bovendien niet meer zo zwaar te trappen. Gerrits vrouw reed lange tijd mee op de wagen. Er werd allang geen melk meer gehaald uit Stompwijk. Melkfabrieken als Leerdam, de Sierkan en RMI (Residentie Melkinrichting) aan de Geestbrugkade in Rijswijk leverden de melk.

Gerrit kan met plezier terugdenken aan enkele kinderen uit de buurt, zoals Anja Krul en buurjongen Jan Versteeg, die een paar weken in hun schoolvakantie meehielpen om wat geld te verdienen. Melkboer Vrolijk was goed voor zijn klanten, maar omgekeerd kon hetzelfde gezegd worden. Zeker in de winter was het altijd prettig als ze van een klant een kop koffie of thee kregen. Maar als die niet lekker was, werd ie net zo makkelijk in de heg gekiept!

Door de opkomst van supermarkten verdwenen de melkwijken. Gerrit ging zich daarom richten op de bevoorrading van bedrijfskantines zoals Philips op de Maanweg, Siemens in Zoetermeer, het Amerikaanse bedrijf ATT op de Fruitweg in Den Haag en Doveninstituut Effatha, toen nog in Voorburg.

Gerrit Vrolijk en zijn broers stopten met werken toen ze tussen de 55 en 62 jaar oud waren. Zij kunnen terugkijken op een tijd waarin er veel veranderde. Doordat ze zich tijdig wisten aan te passen, konden ze het nog lange tijd volhouden.

Expeditie Nol Weerdenburg

Hij beschikt over een bijzonder goed geheugen. Noem hem een naam in Voorburg-West en hij vertelt je feilloos op welk adres die en die vroeger woonde en wat er van hem/haar is geworden. Ook zijn eigen levensverhaal vertelt hij zonder veel te hoeven nadenken.

*De MACK vrachtwagen met links Nol Weerdenburg, begin jaren vijftig.
Particuliere collectie*

Nol (1922) begon al vroeg met werken, zoals bijna iedereen in die tijd. Op z'n veertiende was dat bij bakkerij Van der Zijden in de Opwijkstraat, een paar jaar later bij bakkerij Hootsen in de Herenstraat.

In het eerste oorlogsjaar ging hij varen op de groenteschuit van zijn oom, G. Meeuwisse. Het leven op het water beviel hem zó goed, dat hij niet lang daarna voor de firma Verdouw al weer groente ging vervoeren, dit keer op een motorschuit naar Haarlem, Beverwijk en Zaandam. Maar alléén van het voorjaar tot het najaar. Hij draaide soms 100 à 120 uur per week. Wel kreeg hij dan een dubbel weekloon. Ondanks die lange uren op het water zegt hij vol overtuiging dat het achteraf de mooiste tijd van zijn leven is geweest: 'Het was gezellig met elkaar.'

Die gezelligheid werd wel twee keer drastisch verstoord door beschietingen vanuit de lucht door Engel-

sen, die zo Duitse transporten dachten te belemmeren. En één keer was hij in het water gedoken om de kogels te ontlopen. In die tijd werd dag en nacht gevaren, vaak in het pikkedonker wegens de verduisteringsmaatregel.

Na de oorlog voer hij enige tijd voor Meelfabriek Koechlin. Tussen de bedrijven door had hij baantjes aan de wal, bijvoorbeeld bij zijn broer Gerard, die modefabrikant was. Nol werkte daar enige tijd als vertegenwoordiger. In de auto van de zaak leerde hij autorijden. Al na twee lessen was hij geslaagd voor zijn rijbewijs! Dat papiertje bepaalde zijn verdere loopbaan.

In 1947 werd hij aangenomen bij expediteur Verwer. Dat bedrijf zat aan de overkant van de Vliet, op de hoek van de Virulylaan naast de boerderij van Olieman.

Grootvader en overgrootvader Weerdenburg, hun vrouwen en familie omstreeks 1890, nog vóór de verbreding van de Vliet. Particuliere collectie

Tot 1950 maakte hij ritten naar Praag, daarna reed hij twaalf jaar lang met stukgoed op Bazel. In de begintijd, kort na de oorlog, werd er overnacht in een hotelletje. Later sliep hij in de wagen.

Een rit naar Praag duurde 40 uur, naar Bazel was het pakweg 24 uur rijden. Daar werd dan een of twee keer overnacht voordat hij met retourvracht terug naar Nederland reed. Soms pikte hij tijdens zo'n oponthoud een bioscoopje, als hij in een Zwitserse krant een aardige film had gevonden. Het was in Bazel dat hij zijn vrouw leerde kennen.

Hij weet nog goed dat kort na de oorlog Duitsland grotendeels in puin lag. Hij moest vaak hele stukken omrijden omdat veel bruggen waren gebombardeerd. De Amerikaanse Militaire Politie trad streng op: als je een verkeersfout maakte, moest je enkele uren stil blijven staan. 'Achteraf gezien was dat wel een heel doeltreffende maatregel.'

Soms maakte hij ook ritten naar Italië en Frankrijk.

Verwer had in die tijd drie vrachtwagens rijden, later twaalf (hemelsblauw gespoten!). Vóór zijn pensionering op 62½-jarige leeftijd werkte hij nog 15 jaar in het magazijn van de vrachtwagen garage van Mercedes, waarvan Verwer deel uitmaakte.

Nol Weerdenburg rijdt nog altijd auto, maar natuurlijk niet meer zulke afstanden als vroeger.

Op de foto van het huis aan de Vliet zijn onder anderen Nols overgrootouders en zijn grootouders te zien. De

foto is gemaakt na de verbreding van de Vliet, dus na 1892. Het vorige huis op die plek, dat pas twee jaar oud was, moest daarvoor worden afgebroken. Nols grootvader deed dat eigenhandig, steen voor steen. Een eindje achterwaarts liet hij door een aannemer het huis zoals op de foto afgebeeld, herbouwen. In 1919 kwamen zijn ouders daar wonen.

Toen ook dát huis moest verdwijnen voor de nieuwbouw van het Project Bleijenburg, konden Nol en zijn vrouw daar een appartement betrekken.

Als hij voor het raam van zijn woonkamer staat, kijkt hij op een naambordje van een pad langs de Vliet met het opschrift 'Blekerij' en daaronder: 'Laantje van Weerdenburg. Bewoners sinds 1919.' Nol kreeg het onderste naambordje aangeboden door de bewoners van het appartementengebouw ter gelegenheid van zijn tachtigste verjaardag. 'Is dat mooi of niet?'

Nol Weerdenburg overleed op 24 februari 2011.

Nol Weerdenburg thuis, 2010.

Foto auteur

'Is dat mooi of niet?'

Foto auteur

Zuivelhandel J. van Aalst

*De familie Van Aalst voor de
T-Ford uit 1921.
Particuliere collectie*

Cor van Aalst werd geboren in 1923 en groeide op in de Heeswijkstraat 53, hoek Willemstraat. Hij vertelt hoe zijn vader Johannes (1892-1978) was begonnen met een zuivelbedrijf in Hazerswoude. Dagelijks stond Johannes om 4 uur op en reed dan met paard en volgeladen wagen over paden - want wegen kon je ze nog niet noemen - via Benthuizen naar Zoetermeer, dan over Stompwijk, Leidschendam en Voorburg naar Den Haag. Daar reed hij zijn klanten af om zijn boter, kaas en eieren te slijten. Op de terugweg, na een lange dag, wilde de voerman wel eens indommelen, maar dat gaf niet, er was nog amper verkeer en het paard wist precies de weg naar huis te vinden.

Johannes van Aalst was een voortvarend man. Al in 1921 bezat hij een T-Ford bestelauto. Daarin vervoerde hij zijn waren. Zoon Cor: 'De eerste tijd bestonden er nog geen pakjes boter. De boter werd in Keulse potten in verschillende maten geleverd. Met houten spanen had Van Aalst die tevoren gevuld uit een boterton. Met Pasen kregen zijn klanten steevast van hem eieren of grasboter cadeau.'

Toen Johannes eenmaal getrouwd was, wilde hij dichter bij zijn klanten gaan zitten. Het jonge echtpaar kwam terecht in Voorburg en huurde een kamer bij een mevrouw die een was- en strijkinrichting had. In het pakhuis daarnaast zat nog een ruif. Dat was vroeger een koetshuis geweest. Hierin stalde Van Aalst senior de bedrijfswagen en had hij zijn magazijn. De zuivelwaren die koel moesten blijven, lagen in de kelder onder het huis opgeslagen. Later kregen ze het gehele huis Heeswijkstraat 53 in bezit.

Van de zomer van 1943 tot het einde van de oorlog zat Cor ondergedoken in verschillende plaatsen in Overijssel. Hij kon kiezen: óf verplicht in Duitsland werken óf onderduiken. In die periode werkte hij met andere onderduikers bij een boer. Na de oorlog moesten hij en zijn vader, zoals iedereen toen, helemaal opnieuw beginnen. 'Het was een heel moeilijke tijd,' zegt hij achteraf.

Vader Johannes trok zich geleidelijk terug uit het bedrijf. Als enig kind trad Cor automatisch in de voetsporen van zijn vader. Vergeleken met de omstandigheden waaronder zijn vader had moeten werken, had hij natuurlijk een gemakkelijker leven. Toch was een werkdag tot 7 uur 's avonds, ook op zaterdag, heel gewoon. Hij vertelt met animo dat hij zich een tijdlang elke zaterdagavond razendsnel moest omkleden om bijtijds naar zijn meisje in Hazerswoude te kunnen gaan!

Cor trouwde in 1956 en niet lang daarna kregen ze een huis in de Koninginnelaan. Later bediende hij ook klanten in Rijswijk, Scheveningen en Wassenaar. Maar toen had hij al een Volkswagenbus tot zijn beschikking. Cor had een goede band met zijn klanten. Ze konden de klok erop gelijk zetten dat hij kwam. Door zijn dienstvaardigheid kon hij nog enige tijd opboksen tegen de opkomende supermarkten. Toch bedacht hij steeds vaker dat het wel eens prettig zou zijn als hij wat meer vrije tijd had.

In 1962 hield hij het voor gezien in het zuivelvak en zocht een kantoorbaan. Hij solliciteerde en werd aangenomen bij Verzekeringsmaatschappij De Nationale Nederlanden in de Groenhovenstraat in Den Haag. In het begin moest hij wennen aan het binnenzitten en wist hij zich bijna geen raad met de vele vrije tijd, vergeleken met zijn eerdere baan. Omdat de bedrijfswagen was verkocht, huurde hij de eerste tijd nog een auto om met vrouw en kinderen erop uit te gaan. In 1984 ging hij met de VUT.

*Een oude Ansichtkaart van de Heeswijkstraat.
Particuliere collectie*

Riethandel Rijnbeek

*Hein Rijnbeek bij de Chevrolet
in de jaren dertig.
Particuliere collectie*

Het bordje naast de voordeur hangt er nog steeds: 'H.A. Rijnbeek, Riethandel, Rietenmattenfabriek'. Rietje, dochter van Hein Rijnbeek, staat ons te woord in het ouderlijk huis. Zij kan zich nog veel herinneren van het bedrijf van haar vader.

‘Riet’ legt zij uit, ‘had vroeger een belangrijke functie.’ Ze noemt vlot enkele voorbeelden: riet werd gebruikt bij het stuken van plafonds, als dakbedekking, als afdekking op bollenvelden, in de vorm van tuindersmatten, als rollen over platte kassen, en als tuinafscheiding. Het was een sterk materiaal dat zeker twintig jaar meeging.

Haar vaders vader Cors (1877) bezat een riethandel in Hillegom. Haar vader Hein (1905) was aanvankelijk helemaal niet van plan geweest om de riethandel in te gaan. Hij wilde gaan varen bij de koopvaardij. Eerst had hij zijn studie afgemaakt in St.-Louis, een katholieke kostschool in Oudenbosch. Grootvader gunde zijn zoon diens beroepskeuze en zo togen ze op een goede dag naar Amsterdam. Groot was de teleurstelling toen zoonlief kleurenblind bleek en daarom ongeschikt voor de vaart! In Hillegom nam Hein als jongste bediende een baan aan bij een bankfiliaal. Helaas was die baan van korte duur, want een jaar later ging de bank failliet.

Hein Rijnbeek leerde kort daarna een meisje kennen. Ze trouwden en verhuisden naar Voorburg. Het jonge stel en hun zontje Cok kwamen in de Koninginnelaan te wonen en Hein begon daar een eigen riethandel. Met instemming van Heins vader. In 1928 werd de Spoorwijk in Den Haag gebouwd, daar was dus veel stukadoorsriet nodig. Ook het Westland was interessant voor Rijnbeek, denk maar aan de vele kassen.

Omstreeks dezelfde tijd werden er nieuwe huizen gebouwd aan de Prinses Mariannelaan. Heins vrouw Wies was daar al eens gaan kijken en vertelde haar man enthousiast dat ze dáár wel wilde wonen, met name in dát bepaalde huis. Haar echtgenoot vroeg of ze ‘nou helemaal bedonderd’ was toen hij hoorde wat dat huis wel aan huur moest opbrengen: vijftig gulden per maand! In de Koninginnelaan bedroeg de huur maar de helft. Maar vrouwen zijn slim en krijgen via een omweg vaak hun zin. Wies kende wel iemand die voor vijftwintig gulden het benedenhuis in de Prinses Mariannelaan wilde huren om daar een kapsalon te openen, namelijk Sjaan Prenger. De familie Rijnbeek kon dan voor vijftwintig gulden boven gaan wonen. De huur zou dus niet hoger uitpakken dan in de Koninginnelaan! En haar man stemde daarmee in.

Kort daarop werd dochter Rietje geboren. Zij herinnert zich nog dat ze in de vroege ochtend van 10 mei 1940 in de Prinses Mariannelaan boven voor het raam stond en vliegtuigen zag waaruit parachutisten sprongen in de richting van Park Leeuwenbergh. Later had ze gehoord dat aan de Tolbrug Nederlandse soldaten lagen, aan de overkant Duitsers. En dat er Nederlandse soldaten waren ingekwartierd in de Groen van Prinstererschool. Het was een hele belevenis voor een kind.

Hein haalde zijn riet per schuit uit de Biesbosch en uit Friesland. Zijn bedrijf lag de eerste jaren naast Drievliet en hij had daar een aanlegplaats. In de werkplaats werden onder meer bundels riet aaneen genaaid tot maten op elke gewenste maat. Rijnbeek had een manier uitgevonden om rietmatten minder brandbaar te maken. Hij gebruikte daarvoor waterglas (een geconcentreerde oplossing van natriumsilicaat, die bij indrogen tot een glasachtige massa stolt). Bovendien gebruikte hij rietmatten als isolatiemateriaal. Tegenwoordig worden daarvoor allang andere materialen gebruikt.

Tijdens de oorlogsjaren stond de bouw praktisch overal stil. Rijnbeek verplaatste zijn bedrijf naar de Binckhorstlaan, waar hij ook weer een aanlegplaats had. Na enige tijd huurde hij een ander stuk grond, bij roeivereniging De Laak en liet er een loods op zetten. Na een grote brand in de winter van 1948/1949 verrees op dezelfde plek een nieuwe loods. In de goede tijd had Rijnbeek

Het oude T-Fordje had maar een beperkte laadcapaciteit. Particuliere collectie

*Aan het werk op de Maria Catharina. Links Hein Rijnbeek.
Particuliere collectie*

*Werkers voor de loods aan de Binckhorstlaan. Ze kwamen elke dag per trein uit Gouderak.
Particuliere collectie*

zeker zo'n veertien man in dienst.

Met geleend geld van de familie kocht hij het terrein dat hij eerder had gehuurd, maar moest dan wel het hele straatje naast de Binckhorstlaan erbij kopen.

Toen de firma Rosier, importeur van Borgward automobielen, belangstelling toonde voor dat stuk grond, verkocht Rijnbeek het aan haar. Dat was in 1963.

Op 55-jarige leeftijd kon Hein Rijnbeek gaan rentenieren. Door de komst van andere materialen, zoals kunststof, had het bedrijf geen toekomst meer. Hij heeft nog dertig jaar van zijn rust kunnen genieten. Vanaf de aanlegplaats, die hij had aangehouden, maakten hij en zijn vrouw met hun boot nog jarenlang tochten door heel Nederland. Beiden waren ze bovendien fervente sportvissers, aldus hun dochter. Het vroegere werk op het water was Heins hobby geworden.

Sigarenzaak A.W. Groenewegen

Arnold Groenewegen (1921) en zijn vrouw ontvangen ons in zijn vroegere sigarenzaak in de Laan van Middenburg 26, die hij heeft omgebouwd tot hobbyruimte. In kasten aan de muur zijn nog enkele voorwerpen uit de zaak te zien, daarboven hangt een fraaie collectie olieverfschilderijtjes die hij zelf heeft gemaakt en ingelijst. 'Nog jarenlang na de sluiting van de winkel hing de geur van sigaren hier nog,' laat hij ons weten.

*De sigarenwinkel aan de Laan
van Middenburg 26.
Particuliere collectie*

Hij kwam in 1946 in dit pand en is precies veertig jaar later met pensioen gegaan. Zijn ouders hadden in Veur (nu Leidschendam) een sigarenzaak aan de Delftsekade 40. Zijn moeder stond in de winkel, vader werkte voor huis- en decoratieschilder Van Winden in het Voorburgse Westeinde, waar hij onder meer panelen van koetsen beschilderde.

Als kind al was hij gefascineerd door het levendige karakter van de kade, waar schepen werden geladen en gelost. Ruwe steenkool, bijvoorbeeld, werd gelost om in de fabriek te worden vergast, daar werd cokes van gemaakt. Iedere winter kwamen schuiten van Calvé naar Leidschendam om pulp te lossen, dat als bijvoer voor het vee werd gebruikt. En dagelijks legden Calvé-schuiten aan om 'spoeling' (nat veevoer) bij boeren in een put te pompen. Grote schuiten met steen werden gelost door Van der Helm.

Uit Nootdorp kwamen grote karren, getrokken door een hond, Leidschendam binnenrijden met vierliter blikken petroleum. We hebben het dan over de jaren dertig. De heer Groenewegen ziet het allemaal nog levendig voor zich.

Evenals zijn vader voelde hij voor het sigarenvak. Al op veertienjarige leeftijd ging hij met een koffer achterop de fiets een sigarenwijk rijden bij boeren in de buurt. Toen brak de oorlog uit.

Direct na de oorlog was bijna niet aan tabak, sigaren en sigaretten te komen. Inmiddels was hij op zoek naar een sigarenwinkel voor zichzelf. Uiteindelijk kwam hij terecht in de Laan van Middenburg 26 in Voorburg. Daar zat al sigarenzaak Keijzer. Toen de vader van Keijzer, die een sigarenwinkel had in de Oranjelaan in Rijswijk, overleed, vertrok Keijzer junior naar Rijswijk en kwam de winkel in de Laan van Middenburg vrij. Groenewegen kocht de winkel met inventaris en al. De

'voorraad' bestond uit één doosje Pax tabak en een handvol bonnen. Als zoon van een sigarenhandelaar wist hij natuurlijk precies bij wie hij moest zijn voor zijn inkoop. In de jaren vijftig verdiende hij anderhalve cent op een pakje sigaretten van 15 cent. Hij had het geluk dat klanten uit Park Leeuwenbergh regelmatig kistjes sigaren bij hem kochten, dat schoot tenminste op. In Voorburg waren in die tijd opvallend veel sigarenzaken, wel zesendertig, overpeinst hij. Alleen al in Voorburg-West zaten vier tabakswinkels! Ondanks de concurrentie kon hij het hoofd boven water houden. Om de sigaren droog te houden, moest zo ongeveer het hele jaar door de kolenkachel in de winkel worden gestookt, wel met het raam op een kier voor de ventilatie, vertelt hij ons.

In de jaren zestig liep de zaak goed en liet hij de winkel

*De heer en mevrouw Groenewegen in de zaak.
Particuliere collectie*

verbouwen door meubelmaker Heij uit de Bleijenburg-straat. Zijn vrouw hielp mee in de zaak.
Een aardige bijverdienste vormden de zogenaamde nevenartikelen, zoals kauwgum, snoep, pockets en bladen, sigarenbandjes, voetbalplaatjes, speldjes en aanstekers. Ook de voetbaltoto liep jarenlang als een trein. Vijftien jaar lang had hij het alleenrecht om Staatsloten te verkopen in Voorburg.

Groenewegen werkte door tot aan het veertigjarig bestaan van zijn zaak. Toen het zover was, hadden zijn kinderen een draaiorgel besteld en kwamen zijn trouwe klanten afscheid van hem en zijn vrouw nemen. Hij kijkt tevreden terug op een leven in de tabak.
En rookte hij zelf ook? 'Jazeker, eerst sigaretten, later sigaartjes.' Hij bedenkt dat hij nog in de goede tijd zaken deed: 'Tegenwoordig wordt er stukken minder gerookt, niet voor te stellen.'
Na zijn pensioen volgde hij jarenlang lessen in schilderen bij de Vrije Academie in Leidschendam. Dat schilderen is nu zijn lust en zijn leven.

QC 13 Febr. 1949 - 14 Jan. 1950 903 voor vrouwen geboren in 1931 of vroeger		QA 903 13 FEBRUARI 1949 — 14 JANUARI 1950 voor mannen geboren in 1931 of vroeger					
T RESERVE TABAK	TABAK S RESERVE	RESERVE R TABAK	TABAK RESERVE P	RESERVE N TABAK	TABAK RESERVE M	RESERVE L TABAK	TABAK RESERVE A
132	129	131	130	130	128	127	127
126	123	125	124	124	122	121	121
120	117	119	118	118	116	115	115
114	111	113	112	112	110	109	109
108	105	107	106	106	104	103	103
102	99	101	100	100	98	97	97
96	93	95	94	94	92	91	91
90		89	88	88			

In de tijd dat er nog Solexjes reden ... Particuliere collectie

*Tot ver na de oorlog was tabak nog op de bon.
Particuliere collectie*

Poelier Wessel

Aan de grote raampartij is nog te zien dat hier vroeger een winkel heeft gezeten.

Foto auteur

Wij praten met Jan Wessel, zoon van Henk Wessel, indertijd poelier in de Heeswijkstraat 83. Zijn vader werd geboren in Veur, het tegenwoordige Leidschendam. Na een korte leertijd besloot hij poelier te worden. Hij begon zijn zaak in een garagebox.

Op zekere dag kreeg hij een tip om eens te gaan kijken naar een winkel die te huur stond in de Heeswijkstraat. Daar waren twee winkels naast elkaar met ernaast een poort. In de ene winkel zat nog maar pas een zuivelhandel van de familie Laamens, de andere stond leeg. Eigenlijk was het een buitenkansje om daar een winkel te huren. Henks vrouw en mevrouw Laamens waren namelijk zusters van elkaar. De gezinnen konden goed met elkaar opschieten.

Laamens en Wessel begonnen dus ongeveer gelijktijdig. In de Heeswijkstraat werd zoon Jan geboren. Hij vertelt dat in de winkel een koelkast stond met staven ijs. In Den Haag huurde zijn vader een vriescel in het abattoir waarin vlees werd diepgevroren. Jan deed boodschappen en hand- en spandiensten voor zijn vader. Zijn moeder stond vaak in de winkel, zeker vóór de feestdagen.

Dinsdags was er veemarkt in Rotterdam, onder de spoorbrug. Naast adresjes in Den Haag kocht zijn vader daar zijn kippen en konijnen. De markt was ook de plaats voor het uitwisselen van adressen. Zo had Wessel contacten in Brabant en Zeeland, bijvoorbeeld voor stukken wild zwijn.

In de schuur achter het huis werden kippen, ander gevogelte en konijnen vakkundig geslacht. Vader Henk huldigde het principe dat dit humaan en effectief moest gebeuren en dat eiste hij ook van zijn knechten. Grotere dieren als herten werden in stukken aangeleverd. De huid van konijnen werd verkocht, daar werden handschoenen van gemaakt. Verderop in de Heeswijkstraat zat een mannetje dat dagelijks de slachtresten weghaalde. Die werden bijvoorbeeld gebruikt als varkensvoer. Eigenlijk was er niet veel dat niet werd gebruikt. In de winkel werden ook boter, kaas en eieren verkocht. Buurman Laamens had daartegen geen bezwaar, ze waren namelijk bij hem ingekocht!

Toen Henk Wessel de deur van de winkel in 1956 voor het laatst achter zich dicht deed, ging hij met zijn vrouw wonen aan de Laan van Nieuw Oosteinde. Beiden hadden hun hele leven hard gewerkt. Bovendien leed Henk aan astma. De zaak werd overgenomen door handelaar De Ridder uit Nootdorp, die het pand gebruikte als slachtplaats.

Jan Wessel is zijn ouders nog altijd dankbaar dat zij hem hebben laten doorleren en er niet automatisch vanuit gingen dat hij in de zaak zou komen. Zijn vader was een uitstekend vakman, maar had weinig scholing ontvangen. Door zijn aanpassingsvermogen kon hij daar echter goed mee omgaan.

Bakker N. Habermehl

Bij dochter Carla liggen fotoalbums van de familie Habermehl bij onze komst al keurig op de tafel uitgesteld. Zij legt uit dat de voorouders van vaders kant lang geleden als 'economische' vluchtelingen van Duitsland naar Nederland zijn gekomen om hier hun geluk te beproeven. Haar vader Nico werd in 1913 geboren in een groot molenaarsgezin in Nieuwveen. Zijn vader overleed in 1918 aan de Spaanse griep. De latere economische crisis maakte dat het gezin in 1934 de imposante korenmolen moest verlaten. Nico was in het dorp bakkersknecht geworden en verloofd met Ant. Beiden waren in Nieuwveen opgegroeid. Zij was meisje voor dag en nacht bij het gezin van de dominee.

Mevrouw Habermehl achter de toonbank.

Particuliere collectie

In 1935 trouwden ze en tot Ants grote schrik luidde hun trouwtekst: 'Gaat heen en vermenigvuldigt u.' Het stel ging in de Schlegelstraat in Den Haag wonen. Daar hadden ze een winkel gekocht. Zij verkocht brood en hij was bij een bakker in loondienst. Hun eerste twee zonen werden daar geboren.

Nico behaalde intussen onder meer in 1939 zijn diploma Vakbekwaamheid voor Broodbakkers. Vlak voor de oorlog in 1940 kochten zij de bakkerij op de hoek van de Prinses Mariannelaan 87. Het pand was in 1913 in opdracht van bakker Quist gebouwd als winkel, bakkerij en woonhuis. Achterin de bakkerij was nog een paardenstal. Er was maar één kachel voor het hele huis, geen warm water en badkamer. Op de oven lag een waterreservoir en zo was er in de bakkerij warm water. De 'badkamer' was een zinken teil bij de oven.

Het gezin woonde boven de bakkerij aan de Prinses Mariannelaan. Het huis had maar liefst elf kamers. 'Het had wel iets van een pension,' lacht Carla als ze er aan terugdenkt.

Haar moeder stond hele dagen in de zaak, omdat ze dit veel prettiger vond dan het huishouden. Dat liet zij graag over aan het dienstmeisje. Nico bemoeide zich vooral met de bakkerij. De kinderen leerden al vroeg om aan te pakken, mee te werken en zichzelf te redden. Vriendjes en vriendinnen kwamen graag mee uit school. Zij hielpen ook mee met koekjes inpakken (en opeten). Het was een vrolijke chaos met vaste regels over maaltijden en bedtijden.

In de oorlog kwamen er nog drie kinderen bij. En toen waren er vijf. Er kwamen nog wel bakkersingrediënten binnen, zodat de winkel altijd open was. Carla weet van haar ouders dat ze onderduikers hebben gehad. Onder de meelzakken in de bakkerij zat een radio verstopt. Mensen uit de buurt kwamen meeluisteren naar Radio Oranje. De verzetskrant Trouw werd vanuit de bakkerij verspreid. Het gebeurde wel eens dat de jongens die de krant verspreidden in de bakkerij sliepen. Van haar moeder had ze veel later gehoord dat Duitse soldaten eens in de bakkerij hun geweer op haar vader hadden gericht, omdat ze onraad hadden geroken! De Duitsers controleerden regelmatig of er wel brood naar Ypenburg of Park Leeuwenbergh ging. De bakkers in de buurt waren in de hongerwinter namelijk verplicht om ook voor de daar ingekwartierde Duitsers te bakken. En de Duitse naam van Nico Habermehl was niet altijd een garantie voor een betere behandeling door de Duitsers.

Na de oorlog zijn er nog drie dochters geboren. Dat zette de teller op een totaal van acht kinderen. De bonnen voor allerhande boodschappen bleven nog lang in de roulatie. Dat betekende voor de kinderen Habermehl dat ze die allemaal op kaarten moesten plakken en verwer-

*Eigenaar Nico Habermehl.
Particuliere collectie*

ken. Zelfs nu verzucht Carla dat ze 't nóg zat is! Lange tijd gold voor broodbakkers dat hun brood niet vóór 9 uur 's ochtends vers mocht worden verkocht. Wie bij controle gepakt werd kreeg een forse boete. Habermehl had vier karren in Voorburg rijden voor de brood- en banketbezorging. Carla vertelt dat haar vader, zoals alle bakkers, heel vroeg in de morgen ging bakken. Als hij daarmee klaar was, ging hij niet meteen slapen, maar liep eerst nog de hele ochtend brood uit te venten. Pas om twee uur 's middags zocht hij zijn bed op.

Nico Habermehl was behalve bakker ook actief in de kerk, in de sport, gezinszorg en de bakkersvereniging.

Op 16 september 1961 tijdens de vergadering van de Provinciale Zuidhollandse Bakkersbond werd hij onwel. Juist toen hij met grote meerderheid tot voorzitter werd verkozen, overleed hij aan een hartstilstand, 48 jaar oud. Twee jaar later verhuisde zijn vrouw met de jongste vier kinderen naar de Overburgkade. Daar overleed zij in 1991.

De zoons Niek en Piet hebben de zaak voortgezet. Piet heeft nog een tijd een bakkerij in de Zusterstraat in Den Haag gehad. Op den duur bleef alleen de bakkerij op de hoek van de Prinses Mariannelaan over. Op 21 november 1997 ging definitief de deur dicht. Een instituut in de buurt was niet meer.

*Het winkelpand aan de Prinses Mariannelaan was als bakkerij gebouwd in 1913.
Particuliere collectie*

Muziekschool Felix Blumentritt

'Felix Blumentritt werd op 17 mei 1908 geboren in Rotterdam. Hij groeide op bij zijn oma in Den Haag en kreeg daar pianoles. Zijn opa Ferdinand, geboren in Tsjechoslowakije, was componist en dirigent van de Schutterij in Rotterdam bij het Korps Hoornblazers.' Aldus Cor Blumentritt, de broer van Felix.

*Opname van omstreeks 1959
in de zijtuin van Muziekschool
Blumentritt aan de Prinses
Mariannelaan.
Particuliere collectie*

Felix Blumentritt

ONDERRICHT IN ALLE VAKKEN DER TOONKUNST
VOOR DILETTANTEN EN OPLEIDING STAATS-
EXAMEN VOOR BEROEPSLEERLINGEN DOOR
GEDIPLOMEERDE LEERKRACHTEN

Inlichtingen aan de school:

Prinses Mariannelaan 130 - Voorburg - Telefoon 778948

Felix ging naar België en behaalde daar zijn diploma conservatorium. Terug in Nederland, kwam hij via kennissen in de Laan van Middenburg 19a terecht, waar hij bij bloemist Schoorel, later J. Opstal een kamer op de eerste etage huurde.

Met enkele bekenden uit de buurt, fietsenbaas Pellen, Groenewegen van de sigarenzaak en buurman Alkemada speelde hij in de Staatsloterij. Eén keer was het bingo en wonnen ze met een gezamenlijk lot, een twintigje, een prijs van 100.000 gulden. Felix kon zijn eerste vleugel, een Bechstein, kopen en pianolessen aan huis gaan geven.

In Voorburg bleek veel belangstelling te bestaan voor zijn muzieklessen, reden voor Blumentritt te gaan verhuizen en een muziekschool te openen. Begin 1937 huurde hij een geschikt pand aan de Prinses Mariannelaan 130. Om de huur te kunnen betalen, moest hij wel inwoning hebben, op de eerste etage. Het nieuwe huis bood zoveel meer mogelijkheden: in de ruime kamer en suite werden behalve pianolessen ook zang- en danslessen gegeven.

Al spoedig maakte Blumentritt naam met zijn leerlingen-uitvoeringen, klassieke muziek uiteraard. Jazz vond hij 'verschrikkelijk.'

Volgens zijn broer Cor werden regelmatig uitvoeringen gegeven in het Fjordgebouw aan de Zwartelaan en ook in Hotel-Café-Restaurant 'Vronesteijn'.

Bij het dertigjarig bestaan van de muziekschool kopt de Voorburgse Courant jubelend:

Geslaagd concert muziekleerlingen.

'Dit zijn de gelukkigste momenten van mijn leven', sprak de heer Felix Blumentritt op de leerlingen-uitvoering van zijn muziekschool in het gebouw Fjord te Voorburg. Alle leerlingen van de school gaven een kleine uitvoering op de piano, fluit of klarinet voor een geheel gevulde zaal. Vaak gebeurde dit ook in duo- of trioform, waarbij bleek dat het samenspel een belangrijk punt vormt in de school van de heer Blumentritt. De heer Blumentritt, die zelf de pianolessen geeft, stond bij al zijn pupillen samen op het podium om hen vertrouwen te geven. Dit gaf uiting, dat hij dit als zijn leven beschouwde: de jeugd leren muziek te maken, ervan te genieten en samen te musiceren. De muziekstukken die de leerlingen uitvoerden waren gekozen in overleg met de heer Blumentritt en aangepast aan hun muzikaliteit en technisch kunnen. Het muziektijdperk van Händel tot Bela Bartók. Het opmerkelijke van de avond was niet het peil van het gebrachte, maar het gezamenlijke enthousiasme om iets goeds te brengen. De heer Blumentritt werd met vele bloemen gehuldigd en kreeg door zijn pianoleerlingen een schommelstoel aangeboden. Dit was onder meer om aan te geven dat de heer Blumentritt nooit een metronoom bij zijn lessen gebruikt.

Behalve in Voorburg werd ook wel opgetreden in het Haagse Diligentia. Blumentritt luisterde de uitvoeringen van zijn leerlingen op met musici als Hans de Roo en Tjerk Timme (fluit, hobo) van het Residentieorkest, de heer Peetoom (fluit), verbonden aan de Militaire Kapel,

en Douwe Draaisma (viool). Zo trok hij vrijwel altijd volle zalen.

Felix was een gevoelig, maar bij tijd en wijle ook een opvliegend man. Zijn leerlingen waren wel eens bang voor hem, als bleek dat ze hun huiswerk niet hadden ingestudeerd. Dan snauwde hij ze toe: 'Als jij niet studeert, dan ga je maar naar huis. Anders is 't zonde van je ouders' geld!'

Zijn grote hobby was schaken. Jarenlang was hij lid van de Voorburgse Christelijke Schaakvereniging. In zijn gedrevenheid kon hij zich maar moeilijk ontspannen. Een weekje naar Duitsland met vakantie was voor hem al genoeg.

Blumentritt is 91 jaar geworden en heeft vijftig jaar les gegeven. Op zijn tachtigste hield hij ermee op. Zijn gezondheid liet hem in de steek. De laatste drie jaar van zijn leven woonde hij in Huize Rustoord. Groot was zijn verdriet geweest toen hij afscheid moest nemen van zijn geliefde vleugel, die via het raam uit huis werd getakeld.

*Een uitvoering van muziek-
school Blumentritt. Deze uitvoe-
ringen werden gehouden in het
Fjord theater aan de Zwarte-
laan. Op de foto is de 7-jarige
Edda Hazelhoff te zien, die toen
nog maar twee maanden piano-
les had gehad. Felix Blumentritt
kijkt geconcentreerd toe.
Particuliere collectie*

Winkelier in huishoudelijke en cadeauartikelen A. Karsten

Arie Karsten werd op 22 juli 1916 geboren in Wervershoof (Noord-Holland). Iedere jongen uit Wervershoof werd vanzelfsprekend verondersteld akkerbouwer te worden, net als z'n vader. Zo niet Arie, die bijzonder aardig kon tekenen. Daar zag hij best toekomst in. Hij volgde een schriftelijke cursus van de École A.B.C. in Parijs. Die cursus moest 85 gulden kosten. Zijn vader vond het maar weggegooid geld. Pas toen hij was overtuigd van de buitensporige aspiraties van zijn zoon, viel er maandelijks een tekenles in de bus. En Arie behaalde een authentiek Frans diploma met als specialiteit 'illustratief tekenen'. Er volgden meer cursussen, onder meer een in 'etalagetekenen'. Ook behaalde hij zijn middenstandsdiploma, dat kon altijd van pas komen.

*De nieuwe pui met de neon-letters 'elck wat wils'.
Particuliere collectie*

Op een keer kwamen kennissen van zijn ouders uit Den Haag op bezoek, met hun dochter Annie. De jongelui vonden elkaar best aardig, niet veel later zó zelfs dat ze wel wilden trouwen! Het was crisistijd, maar toch werd de stap gewaagd. Van de familie Flaton uit de Heeswijkstraat had Arie het advies gekregen eens te gaan kijken in de Laan van Middenburg nummer 8, waar een pand leeg stond. En Arie durfde het aan. Voor een huurbedrag van 50 gulden per maand en met een geleend startkapitaal van 4000 gulden werd de begane grond verbouwd tot een winkel in huishoudelijke en cadeauartikelen. Speelgoed kwam pas later. Een timmerman uit de Heeswijkstraat verzorgde voor een aanneemsom van vijfenzeventig gulden de winkelbepanning. Het achtergedeelte van het huis werd magazijn. Op 23 november 1940 werd de winkel officieel geopend.

Vanaf het begin maakte Arie mooie etalages in zijn winkel. Dat viel veel mensen op. Hij had boven een hele kamer vol met zelfgemaakte etalagestukken tot zijn beschikking. Kunstzinnig als hij was, konden zijn handen praktisch alles maken. Hij kon uitstekend glas graveren, afbeeldingen in hout branden en prachtige olieverfschilderijen maken. Na enkele jaren moesten Arie en zijn vrouw constateren dat de verdiensten uit de zaak niet toereikend waren om in het levensonderhoud te voorzien. Hij werd parttime koster van de Verrezen Christuskerk om zijn inkomen aan te vullen. Het hele gezin dweilde en veegde wekelijks de gymzaal van de Pius X, die als noodkerk diende tot de Verrezen Christuskerk klaar was.

Arie liet de zaak vaak aan Annie over. In de jaren vijftig zag je hem 's zomers en 's winters met een handkar van Van den Akker met serviesgoed in theekisten naar de markt in de Rozenboomlaan lopen om daar zijn waren aan de man/vrouw te brengen. Hij was een sociaalvoelend man, want bij hem kon je op de pof kopen. Vóór Sinterklaas en Kerst stond de bovenverdieping inclusief de woonkamer volgestouwd met het hele assortiment. Op Tweede Kerstdag werd begonnen met inventariseren. Het leukste vonden de kinderen het als er nieuwe artikelen van de beurs kwamen. Die moesten dan worden geprijsd en uitgeprobeerd, 'daar had je het dan druk mee.' Annie Karsten kon goed vioolspelen. Bijna alle kinderen bespeelden een instrument. Met zes kinderen en twee

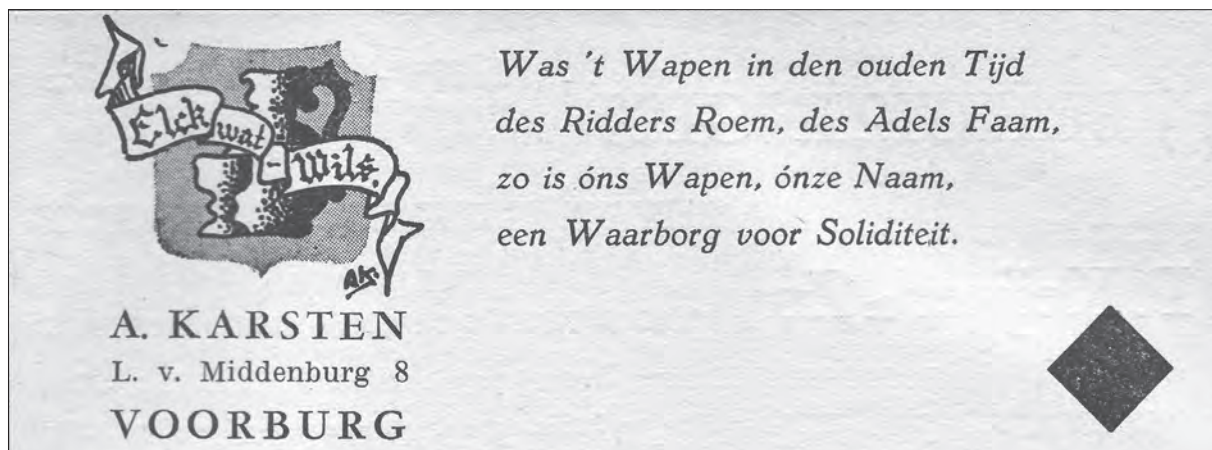

pleegkinderen vormden ze een leuk orkestje. En hun vader schilderde in zijn spaarzame vrije tijd.

Er is veel gelachen in de winkel, herinneren de kinderen zich. Een keer, hun moeder stond in de winkel, kwam een zigeunermoeder met haar kindje binnen en vroeg naar een piespot. Die werd door Annie getoond. Tot haar stomme verbazing zei de vrouw tegen het kind: 'Kom eens hier, Pietje' en hield de pot onder Pietjes achterwerk. Een andere keer vroeg een vrouw in de winkel om een Matchbox auto, een kraanwagentje. Annie trok een la open en zei: 'Ik zal eens even voor u zeiken' in plaats van 'kijken'. En dat in heel sjiek Haags, zoals Annie dat af en toe kon doen. Ze schaamde zich enorm, maar de klant reageerde niet. Ze was van het Doveninstituut Effatha, dat toen in Voorburg gevestigd was. En dan dat echtpaar dat in de winkel iets afrekende, maar daarbij geen woord sprak. Een van de kinderen die op dat moment in de winkel stond, wist zeker dat ze te doen had met mensen uit Effatha en sprak langzaam en duidelijk: zes-vijf-en-veer-tig. Laat die meneer nou gewoon antwoord geven! De winkel onderging in 1960 een flinke uitbreiding. En

*Annie en Arie Karsten in hun jonge jaren.
Particuliere collectie*

in 1965 kwam er een nieuwe pui, helemaal van glas, met neonletters 'Elck wat Wils' op de gevel. Ondanks deze verbeteringen was de winkel bepaald geen vetpot. Steeds meer klanten kochten in die jaren een auto en deden hun boodschappen in een winkelcentrum waar van alles te koop was. De buurtzaak had het nakijken. Toch is de winkel tot eind 1990 geopend geweest. Het vijftigjarig jubileum werd gevierd, een onvergetelijke dag, volgens de kinderen.

Het echtpaar bij het 50-jarig bestaan van de zaak. Particuliere collectie

Daarna werd de winkel gebruikt als atelier, waar het echtpaar Karsten vrijwel dagelijks te vinden was, hij bezig met hout graveren of met zijn olieverfschilderijen, zij in de weer met wol en lapjes om daarvan wandkleden te maken. Iedereen kon binnenkomen om een praatje te maken over de prettige bezigheden die iemand op zijn jonge of oude dag nog kon hebben. Er werden tevens tentoonstellingen gehouden van enkele amateurkunstenaars en de Karstens zelf. Ook de Voorburgers A. van Winden (marmer schilderen) en H. van de Beek (houtdraaien) waren van de partij. Tot zijn dood bleef Arie Karsten etalages maken. Hij wist dat die altijd veel aandacht trokken en hij kreeg daarover veel lof toegezwaaid. Annie Karsten-Toussaint overleed in 2003 op 86-jarige leeftijd. Drie jaar later overleed Arie Karsten op 89-jarige leeftijd.

Boekhandel R.T. Feenstra tevens kantoorboekhandel en leesbibliotheek

Een van de kinderen vertelt met respect over vader en moeder, die een groot deel van hun leven hebben doorgebracht in de zaak aan de Laan van Middenburg 40.

In de etalage lagen wel heel veel boeken.

Particuliere collectie

Goede boeken . . . Goede vrienden . . .

sluit deze vriendschap bij

Boekhandel R. T. Feenstra

Wij hebben een grote collectie voor U op allerlei gebied.

Laan van Middenburg 40

Telefoon 778612

Tevens **KANTOORBOEKHANDEL EN LEESBIBLIOTHEEK**

Vader Romke Taede Feenstra, geboren in 1909 in Alkmaar, was als stagiair in dienst bij boekhandel Ruijs in de Voorburgse Herenstraat 124, toen hij op een dag van zijn baas te horen kreeg dat hij de volgende week niet meer hoefde te komen omdat er geen geld was om zijn loon uit te betalen, vanwege de crisis. Dat was een behoorlijke tegenvaller, want hij had zich thuis gevoeld tussen de boeken. Het idee om voor zichzelf te gaan beginnen speelde al snel door zijn hoofd. Maar waar vond hij een winkel voor een schappelijke prijs? Romkes moeder stelde voor om in de grote voorkamer thuis een boekwinkel in te richten en hij greep dit met beide handen aan. Er werd gerekend en nog eens gerekend, en ten slotte een voorraad boeken en kantoorartikelen ingekocht.

De firma Waljaard verzorgde de winkelbetimmering. Dat was vrij logisch, want vaders toekomstige echtgenote Jacoba Christina was een dochter van timmerman Piet Waljaard uit de Emmastraat. Via de buitendeur kwam je in een halletje met een deur naar de voorkamer. De buitendeur stond open voor de klanten. Voor het raam stond een grote tafel met boeken. En voor het raam hingen gordijnen, die 's avonds werden gesloten. Eindelijk kon de nieuwe (kantoor)boekhandel annex bibliotheek worden geopend. Dat was in 1931.

Het stel trouwde in 1935 en ging wonen in het huis aan de Laan van Middenburg.

Tegenwoordig bestellen scholen hun boeken rechtstreeks bij de uitgever. De Groen van Prinstererschool bestelde vanaf de oprichting in 1931 zijn boeken bij boekhandel Feenstra, wat natuurlijk voor een goede start zorgde. Opgetogen met zo'n grote order, schonk

Feenstra de school een orgeltje. Nog vele jaren erna werden bij wijze van service vóór de zomervakantie alle schoolboeken opgehaald om in de zomervakantie gekaft te worden.

Over de oorlog is uit de familieverhalen bekend dat de winkel in die tijd bijna leeg was, zóveel werd er gelezen! En dat Romke tijdens een razzia maar net had kunnen ontsnappen over de schutting in de achtertuin en bij de achterburen een paar dagen ondergedoken bleef. Maar ook dat een Duitse soldaat in de winkel boeken stond te bekijken en wegliep, om even later aan te bellen en het boek terug te brengen dat hij per ongeluk meegenomen had.

Romke Feenstra was altijd bezig in en met de zaak. Zozeer zelfs, dat hij zijn vrouw en de vijf kinderen 's zomers met de trein een weekje naar een vakantieadres in Nederland liet gaan, en zichzelf hooguit een weekend gunde om bij zijn gezin te zijn. Er moesten nu eenmaal schoolboeken worden gekaft. De kinderen hebben dat nooit als een gemis gevoeld, het was nu eenmaal zo. Het assortiment boeken was van christelijke signatuur. De zaak had een trouwe klantenkring. Feenstra hield rekening met wensen van zijn klanten en kocht daarop in. Door zijn grote belezenheid kon hij hen uitstekend adviseren. En als de voorraad te groot dreigde te worden, gingen er boeken in de uitverkoop. Ook zijn vrouw was vaak in de winkel te vinden. Evenals haar man was zij op de hoogte van het reilen en zeilen. Bovendien was ze handig en zette reclamemateriaal voor de etalage in elkaar.

Romke Feenstra was een bevoegde vakman.

Foto uit 1960, particuliere collectie

De zoons hadden allemaal een 'wijk'. Elke zaterdag hadden ze een aantal adressen waar tijdschriften moesten worden bezorgd. In die tijd was het zo, dat mensen van hetzelfde kerkgenootschap bij elkaar kochten. Het hele gezin was gek op lezen. De bibliotheekboeken met gemarmerde harde kافت lagen immers voor het grijpen. Maar ook nieuwe boeken werden door de kinderen wel eens stiekem gelezen, héél voorzichtig! Vader en moeder hadden daar terecht bezwaar tegen. Voorzichtig omgaan met boeken werd de kinderen al vroeg voorgehouden. 's Zondags werden er vaak grammofoonplaten met klassieke muziek gedraaid. Maar met een winkel was je eigenlijk nooit vrij. In de avonden moest de boekhouding worden bijgewerkt, de bestellingen gedaan en rekeningen getypt.

In de jaren zestig werd het pocketboek heel populair. Ze waren goedkoop en het aanbod was groot. In de Sinterklaastijd was het een leuk en goedkoop cadeautje. In de decembermaand werden enorm veel pockets verkocht, zodat de hele familie moest assisteren in de winkel met verkopen, inpakken, afrekenen. Feenstra en zijn vrouw hadden op die momenten voor weinig anders aandacht. Zo kon het gebeuren dat toen eens in de keuken vlam in de pan sloeg, de oudste dochter haar ouders bijna niet daarmee durfde te storen! Gelukkig liep het letterlijk met een sisser af.

De winkel werd verbouwd in 1967. De gang, waar tot die tijd de bibliotheekboeken hadden gestaan, werd weggebroken. De grote toonbank in de winkel waarop de boeken stonden werd verkleind en er kwam een gondola

voor in de plaats, een open constructie waarin boeken konden worden gehangen.

Op maandagochtenden en vrijdagmiddagen kwamen er vaak leerlingen van Doveninstituut Effatha in de winkel, op weg naar school of naar huis. Ze wezen de boeken of kantoorartikelen aan of hadden een briefje bij zich met hun bestelling. In de buurt was er geen concurrentie van andere kantoorboekhandels of boekhandels. Die zaten verder weg, zoals Welter en Watz, beide in de Herenstraat.

Het echtpaar Feenstra was met hart en ziel verknocht aan de zaak. Het goede contact met de klanten stond voor beiden hoog in het vaandel. Voor iedereen was er een luisterend oor. In de eerste jaren van de boekenzaak kwam menig buur vragen of hij of zij even mochten telefoneren, omdat zij nog geen telefoon hadden. En ook dat leidde dan weer tot een praatje.

Romke Feenstra overleed in 1989. Hij had al enige tijd hartproblemen. Zijn vrouw overleed in 2008, bijna 100 jaar oud.

Een zeer gewaardeerd ontmoetingspunt in de laan had opgehouden te bestaan.

In de zogenoemde gondola (rechts) konden boeken worden opgehangen.

Foto uit 1960, particuliere collectie

Er kon bijna geen boek meer bij. Particuliere collectie

Electrotechnisch bureau en winkel in huishoudelijke apparaten W.R. Scheinhardt

De etalage aan de Laan van Middenburg zag er verzorgd uit. Particuliere collectie

Vanuit zijn gemakkelijke stoel vertelt Jan W. Scheinhardt (1934) ons hoe zijn vader Willem tot het besluit kwam een eigen bedrijf te beginnen. Maar eerst een stukje familiegeschiedenis.

Willem Richard Scheinhardt werd op 21 november 1903 geboren in Kornharpen, een plaatsje bij Bochum in Duitsland. Kort na de geboorte overleed zijn vader. Willem heeft hem daarom niet gekend. Zijn moeder ging kort daarop met de kleine Willem terug naar haar geboorteplaats Reishdorf in Bohemen. Door huwelijk had zij de Pruisische nationaliteit aangenomen. Bij de totstandkoming van de republiek Tsjechoslowakije in 1918 had dit echter voor haar tot gevolg dat zij Bohemen moest verlaten. Zij kwam terecht bij haar zuster in Neurenberg. In 1919 overleed Willems moeder en werd Willem wees.

Gelukkig was er een tante in Voorburg die voor de opvoeding van de 16-jarige Willem wilde zorgen. Zij was getrouwd met een Nederlander, P.L.C. Brons, en woonde aan de Prinses Mariannelaan 27, in die tijd Achterweg 134 geheten. Willem leerde vlot Nederlands spreken. Hij kwam in dienst bij het elektrotechnisch bedrijf Blankespoor & De Wit aan de Parkweg 64 in Voorburg, eerst als leerling en vervolgens als chef.

Inmiddels was Willem op kamers gaan wonen bij de weduwe Hulschker in de Emmastraat 27. De dochter des huizes zag na enige tijd wel iets in hem, maar omgekeerd was dat niet het geval. Reden voor Willem om naar een andere kamer uit te zien. Hij kwam in de kost bij weduwe Van den Bos in de Heeswijkstraat 79. Toeval of niet, ook zij had een dochter. Haar zag Willem wél zitten en zij werd zijn vrouw. Greta van den Bos (7 november 1905) en Willem Scheinhardt gaven elkaar het jawoord in 1927.

In 1935 nam Willem ontslag omdat er te weinig werk voor hem was. Hij besloot toen om voor zichzelf te beginnen. Bovendien wilde hij meer verdienen. Een simpel rekensommetje wees het uit: zijn baas rekende fl. 2,50 per uur monteursloon aan de klant. De monteur kreeg daarvan slechts 50 cent bruto in handen. Die marge verdiende hij liever zelf. Ondanks de economisch weinig florissante tijd plaatste zijn oom, P.L.C. Brons, een advertentie in het Voorburgsch Nieuws- en Advertentieblad waarin hij het nieuwe bedrijf aankondigde. Tot zijn verbazing las hij kort daarna in hetzelfde blad dat zijn advertentie wrevel zou hebben opgewekt bij zijn vroegere werkgever. Daarom haastte hij zich die 'wrevel' weg te nemen met het volgende ingezonden stuk:

Aan het Voorburgsch Nieuws- en Advertentieblad, Alhier

Geachte Heer Redacteur,

Er is in uw blad de vorige week door iemand onder de advertentierubriek voor zijn eigen rekening en geheel buiten mijn weten om over mij een stukje geplaatst. Hoezeer ik dit ook apprecieër, zo spijt mij toch een ding wezenlijk en dat is, dat, naar ik verneem, bij de firma Blankespoor & de Wit bedoelde advertentie wrevel heeft gewekt, daar zij van meening is dat het publiek nu onder de indruk moet zijn gekomen, dat ik door haar na zoovele jaren onbarmhartig aan den dijk ben gezet en daardoor hare belangen schade kunnen lijden. Niets is echter minder waar!

Door het uiteengaan van de heeren Blankespoor & de Wit was er voor mij bij elk afzonderlijk geen voldoende emplot meer en mijn ontslag was dus het logische gevolg er van. Ik heb altijd met beide heeren aangenaam samengewerkt en steeds zal ik een dankbare en prettige herinnering bewaren aan de jaren, die ik in dienst bij beide patroons heb doorgebracht.

Ofschoon – daar er in bedoeld stukje toch niets van dien aard instond – de constructie van den indruk, die genoemde firma er door heeft opgevat, mij wel wat verwrongen en geforceerd lijkt, zoo wil ik toch hare meening gaarne respecteeren en mocht bij het publiek onverhoopt ook een zoodanige indruk soms verwekt zijn, dan wil ik hier voor het forum ronduit betuigen, dat ik bij de firma Blankespoor & de Wit onder de beste wederzijdsche vriendschappelijke gevoelens mijn ontslag heb aanvaard.

In het midden het winkelpand van Scheinhardt.

Particuliere collectie

Willem Richard Scheinhardt.

Particuliere collectie

(Jan Scheinhardt verstrekke ons een kopie van het originele manuscript.)

Scheinhardt opende zijn bedrijf op zijn woonadres in de Koninginnelaan 43, maar verhuisde al in 1938 naar de Laan van Middenburg 32 omdat dit nu eenmaal dé winkelstraat van Voorburg-West was.

Van 10 mei 1940 herinnert zoon Jan zich dat het gezin vroeg in de ochtend parachutisten zag neerkomen in de omgeving van hun huis. Grote opwinding! Omdat de kinderen aan moeder merkten dat die erg zenuwachtig was geworden, werden ze stil. Ze voelden dat er iets niet goed zat. Vader was niet thuis, die was als luchtbeschermmer gestationeerd bij een van de bruggen bij de Vliet.

Op 21 november 1944 was er een razzia in Voorburg. Alle volwassen mannen tot en met 40 jaar hadden zich moeten melden. Als dat niet vrijwillig gebeurde, kwamen de Duitsers de mannen thuis ophalen. Die dag kwamen een *Feldweibel* en twee soldaten het huis binnen zetten. Willem Scheinhardt was gelukkig jarig op die dag en 41 jaar geworden. De *Feldweibel* keek zuur, maar een van de soldaten riep: 'Gratuliere!' (gefeliciteerd). Zo

Een gezellig onderonsje. Rechts staat een nog jonge Jan Scheinhardt.

Particuliere collectie

weet Jan nog te vertellen dat zijn vader een Amerikaans radiootje onder een vloerdeel had verstopt. Met 'goede' burens werd regelmatig geluisterd naar nieuws van Radio Oranje.

Willem Scheinhardt was de meeste tijd op pad voor 'burgerwerk': installatie en reparatie van elektrotechnische voorzieningen aan huis of in gebouwen. Zijn vrouw Greta stond in de winkel en nam de telefoon aan. Zoon Jan was al vroeg voorbestemd om in de zaak te komen. In 1950 was het zover. Zeven jaar later werd hij medefirmant. In 1958 viel zijn vader plotseling flauw en werd vervolgens langdurig ziek. Daarna heeft hij niet meer gewerkt. Hij overleed in 1974.

Jan nam een monteur in dienst en hield de zaak draaiende. Hij heeft heel wat nieuwe apparatuur zien verschijnen. Denk alleen al aan de snelle opkomst van de televisie. In de begintijd had hij behalve de gebruikelijke huishoudelijke apparatuur maar één televisietoestel in de etalage staan, er was gewoon geen geld voor andere modellen. Die kon de klant uiteraard wel bij hem bestellen en meteen de antenne door hem laten plaatsen. Hij vertelt lachend dat zijn jongere broers in die tijd wel eens een bestelling bij een klant bezorgden. Kort daarop had die klant met iets van bewondering in zijn stem aan Jan gevraagd of ie al die kinderen (het waren zijn broers) zélf had opgeleid! Zijn moeder bleef zoveel als mogelijk de winkel doen. Zij overleed op 95-jarige leeftijd na een welbesteed leven.

Jan Scheinhardt moest de zaak in het begin van de jaren tachtig sluiten wegens hartklachten.

Aart Romijn in auto's

De vader van Aart werd geboren in 1908 in Veur. Toen hij zes jaar was, verhuisde hij naar Den Haag. Daar leerde hij zijn vrouw kennen, die uit een groot gezin kwam. Na hun huwelijk vestigde het jonge paar zich in Voorburg. Ze vonden woonruimte op de Parkweg boven de garage van Balkenende, waar zijn vader monteur was. Enige tijd later verhuisde het gezin naar de Claudiusstraat en in 1939 naar de Willemstraat. Daar huurden zijn ouders op nummer 22-24 een woonhuis boven de garage van transportbedrijf Broeijer. Na de oorlog kon zijn vader ook de garage erbij huren en dat was voor hem het begin van een eigen garagebedrijf.

De zwarte Oldsmobile met opschrift 'Huur een auto bij Romijn' is wel twintig jaar in Aarts bezit geweest. Particuliere collectie

Aarts ouders kregen acht kinderen. Twee zussen waren ouder dan hij, na hem kwamen vier broers en een zusje. Er was veel verdriet thuis toen een broertje op vijfjarige leeftijd overleed.

Er zaten in Aarts kinderjaren, kort voor de oorlog, nog heel wat boerenbedrijven in Voorburg, zoals van Koot op het Soomerlustplein en van De Vet aan de andere kant van het plein tegen de Broeksloot aan. 'Over de Vliet, op Leidschendam's grondgebied, trof je wel zes boeren aan. Die lieten regelmatig hun vee grazen in de Binckhorstpolder. Als kind zag ik ze over de Tolbrug aan komen met zo'n twintig of dertig koeien en dan liepen ze via de Heeswijkstraat zo de polder in om daar te grazen.'

Een bijzonder facet in de vergeten driehoek, zoals ik het wijkje in Voorburg-West noem, was dat wij daar een fiets-speedwayclub hadden in de periode 1946 tot en met circa 1950. Het idee Cycle Speedway was overgewaaid vanuit Engeland en was daar bedacht om de jeugd na de oorlog een bezigheid te geven als passende afleiding. De club had de naam West-End Voorburg en had een eigen sintelbaan aan de Westvlietweg nabij Park Leeuwenbergh ter hoogte van de huidige Watertorenlaan. Hier werden de wedstrijden gefietst in een landelijke competitie. Voorburg had drie zulke clubs en was landelijk gezien sterk vertegenwoordigd. In het Westeinde zat een koffiehuis met de naam West-End. Het werd ons clubhuis, vandaar de naam West-End Cycle Speedway. Het fietsmateriaal werd van oude fietsen door de jeugd zelf gemaakt. Fietsmakers in de wijk hielpen ons daarbij met materiaal: 't Hart en H.M. ('Hare Majesteit') Pellen. Het sintelbaantje was 80 meter in het rond en had een betonnen startblok. De sintels hadden de jongens zelf geregeld. Om ze te pletten, gebruikten ze een grote roller van de wegenbouw die ze met de hand voorttrokken. Het was de bedoeling dat je na het startschot zo snel mogelijk een baantje rond fietste. In de bochten gooide je je achterwiel om en trapte dan snel weer bij. Dat bochtenwerk was spectaculair. De fietsen hadden een aangepast frame, geen versnelling en ook geen rem. Er werden wedstrijden gereden met twee teams van ieder acht man. Er gingen vier man in de baan, twee tegen twee. Meestal reden we tegen clubs uit de buurt, met illustere namen

als Yellow-Star, die een baan hadden op de Koningin Wilhelminalaan over de Van Aremborgelaan, Arentsburg in het gelijknamige park, De schuivende Hollanders uit Leidschendam, De Windmolens uit Den Haag, De Bata-vieren uit Delft en De Sintelschuivers uit Delfgauw.

Na zijn schooltijd vervulde Aart zijn militaire dienstplicht. Daarvóór had hij enkele baantjes van korte duur. Bij zijn vader gaan werken, dat sprak hem niet erg aan, het was hem te kleinschalig in die uithoek van Voorburg, zoals hij dat noemde. Hij wilde onder de mensen komen en besloot daarom een autorijschool te beginnen. Zijn lesauto werd een tweedehands Ford Taunus 12 M. Hij betaalde er de lieve som van 500 gulden voor en knapte hem op met hulp van zijn vader. Nadat hij zijn mondeling en rijexamen had afgelegd, stond hem niets meer in de weg om rijlessen te gaan geven: 'Autorijschool Aart Romijn' prijkte op het dak van zijn lesauto. Dat was in 1957. Anders dan je zou verwachten wilde hij geen lage prijzen rekenen voor een rijles om maar klanten te winnen, maar juist prijzen die voor die tijd aan de hoge kant waren, zes gulden vijftig per uur. Om aan leerlingen te komen liet hij visitekaartjes drukken en deelde die uit op middelbare scholen in Voorburg en Den Haag. Zijn methode werkte: niet veel later draaide hij 60 uur in de week. De leeftijd van zijn leerlingen varieerde tussen de 18 en 70 jaar. Ouders en hun kinderen leerden bij hem rijden. In die tijd van beginnende welvaart wilde jong en oud het rijbewijs halen en genieten van de vrijheid die een auto biedt. Het mondeling examen voor het rijbewijs werd toen nog

Een Delahaye, niet van Aart Romijn, in de jaren vijftig vóór de werkplaats in de Willemstraat.

Particuliere collectie

afgelegd in de Haagse Dierentuin. Wat niemand wist, was dat Aart 's nachts aan de lesauto moest sleutelen om hem op de weg te houden.

In 1958 werd het tijd voor een nieuw model Taunus. In de showroom van de Forddealer Het Centraal Autobedrijf in Scheveningen kreeg Aart te horen dat een aanbetaling van 1200 gulden nodig was. Dat bedrag kon hij gelukkig van zijn zus lenen. Maar het autobedrijf wilde de auto niet leveren omdat de bank de verdere financiering niet had geaccepteerd. De verkoper hield voet bij stuk: iemand zou voor Aart borg moeten staan. 'En toen was het geluk met mij', vertelt hij met glimmoogjes. 'Op dat moment kwam de directeur op ons aflopen en informeerde wat er aan de hand was. De verkoper antwoordde: De heer Romijn heeft geen borg, dus kan de financiering niet doorgaan. Zegt die directeur, na Aart even te hebben aangekeken: 'De heer Romijn heeft nu een borg!'

Na vijf jaar intensief lesgeven besloot hij van de ene op de andere dag daarmee te stoppen en ging in de garage van zijn vader werken. Toen zijn vader een hartinfarct had gekregen en gestopt was met werken, nam hij het bedrijf van zijn vader over en ging de werkruimte eigenhandig vergroten van 40 tot 100 m². Dit nadat hij het pand met de garage had gekocht. Dankzij goede contacten kwam er een benzinepomp van Total op de stoep voor het bedrijf in de Willemstraat te staan. Tijdens de militaire dienstitijd had hij zijn middenstandsdiploma behaald. In de opleiding voor het patroonsdiploma had hij Evert Louwman ontmoet, zoon van de bekende Toyota-importeur. Een dealerschap leek hem heel aantrekkelijk. Groot was dan ook zijn teleurstelling

toen Louwman, nadat hij hem met gepaste trots zijn garagebedrijf had laten zien, losjes opmerkte: 'Man, in deze buurt? Hier stapt toch niemand uit?'

Maar eind 1969 was het toch zover: hij was Toyota-dealer geworden. Eerder had hij al een pandje gekocht in de Heeswijkstraat 37-41, waar hij zijn eerste showroom opende. Deze had een oppervlakte van 80 m² en er konden 5 à 6 auto's staan. In het eerstvolgende jaar werden maar liefst 82 auto's verkocht. Dit succes had hij mede te danken aan het effect van zijn vroegere autorischool. Toch was het een prestatie omdat Toyota's toen nog redelijk onbekend waren.

In 1972 opende Evert Louwman een grote Toyota-showroom in het voormalige café-restaurant Den Hout aan de Bezuidenhoutseweg in Den Haag, tegenover het Malieveld. Dit was behoorlijke concurrentie, Louwman was importeur en ook dealer. Dit had tot gevolg dat autobedrijf Romijn beduidend minder omzet draaide. Aart zat inmiddels niet stil. In de Torenstraat in Den Haag had hij een showroom van Louwman kunnen huren en naderhand kopen. Tevens nam hij een garage over van Louwman in de Haagse Nieuwe Schoolstraat, waar hij service kon verlenen aan zijn Haagse klanten.

Garage Romijn in de Willemstraat, begin jaren zeventig. Collectie Gemeentearchief Leidschendam-Voorburg

Een advertentie uit 1948.

De Toyota-importeur eiste na een aantal jaren een nieuwe vestiging, omdat de showroom in de Torenstraat niet representatief meer zou zijn. Toen Aart langs zijn neus weg opmerkte dat hij er over nadacht om de showroom in het toen nieuwe Haagse bedrijfengebied Kerketuinen te vestigen, maakte Louwman bekend dat hij daar al een optie op had ...

Tijdens een Nieuwjaarsreceptie van het gemeentebeestuur sprak Aart burgemeester Eenhoorn aan en uitte zijn zorg over het feit dat hij geen vestigingsruimte voor zijn bedrijf kon vinden in Voorburg. Wethouder Wijnands werd er bij geroepen en zag kansen voor een showroom onder het Marianneviaduct. Al in de Torenstraat was Romijn dealer van de Engelse merken Austin en Rover. De Engelse ambassadeur *himself* was bij de start van het dealerschap aanwezig geweest. In 1989 werd de showroom onder het Marianneviaduct door burgemeester Eenhoorn geopend. Alle gasten schreven bij die gelegenheid hun naam met viltstift op een Toyota Corona, het eerste model van Toyota dat in Nederland werd geïmporteerd. Aart heeft deze auto overigens nog steeds in bezit.

Inmiddels was de werkplaats in de Heeswijkstraat te klein geworden, maar dat werd verholpen door de tuin te overkappen. Bovendien kon het pand Heeswijkstraat 53 worden aangekocht, dat aan de achterkant aan het bedrijf in de Willemstraat grensde. Na korte tijd kwam de buurt in opstand, omdat hier auto's werden gespo-

ten, wat grote milieuproblemen ten gevolg had. 'De problemen waren enorm,' zegt Aart later hierover. 'Ik had wel degelijk begrip voor de buurt, maar kon niet van de ene dag op de andere ergens anders beginnen.' In 1989 liet hij een nieuw schadebedrijf bouwen aan de Populierendreef in de Voorburgse wijk Essesteijn. Vervolgens werd de showroom met kleine werkplaats van de vroegere Forddealer Van den Berg, Parkweg 33 gehuurd voor de verkoop van tweedehands auto's.

Met als reden dat er in Den Haag geen ruimte was voor twee Toyotadealers, werd hem in 1996 het dealerschap opgezegd. Inmiddels had Louwman vestigingen in de Binckhorst en Kerketuinen. Romijn werd in datzelfde jaar dealer van Land Rover en Range Rover, die in de showroom onder het Marianneviaduct werden ondergebracht, maar niet lang. Twee jaar later volgde nieuwbouw in het Forepark, pal naast de openbare weg, op een zogenaamde zichtlocatie. Enkele jaren daarna namen zijn twee oudste zonen het bedrijf over. 'Ik probeer ze zo min mogelijk voor de voeten te lopen.'

Terugkijkend op zijn succesvol werkzaam leven: 'Ik moet zeggen dat het mij is overkomen, ik heb de tijd mee gehad. Aan de andere kant ging ik creatief om met de kansen die ik kreeg. Je zou kunnen zeggen dat ik in de gouden eeuw heb geleefd. Vrienden en relaties zijn voor mij altijd heel belangrijk geweest. Veel vrienden ken ik al vanaf de schooltijd. De meesten gingen na de middelbare school studeren, ik was een van de eersten die in een auto reed! Ik bezit nog vijf oude auto's, waaraan ik af en toe knutsel. Verder beheer ik mijn onroerend goed en houd mijn administratie bij. Mijn grote hobby is de watersport, waaraan ik ondanks mijn drukke werkzame leven veel plezier beleefde. En nog steeds zit ik graag op of aan het water.'

*De showroom in de Heeswijkstraat, begin jaren zeventig.
Collectie Gemeentearchief
Leidschendam-Voorburg*

Voorburg-West, overzicht van bedrijven in de jaren 1940-1950

Prinses Mariannelaan

Oneven

71	De Bijenkorf	Café
73	Leeuwendal	Groentehandelaar
75	Kaiser	Bakker
83	Olievier	Glazenwasser
87	Habermehl	Bakker
89	Dorsman	IJzerhandel

Even

108	v.d. Laan	Vleeshandel
110	Rijnbeek	Riethandel
130	Blumentritt	Muziekschool

Heeswijkstraat

Oneven

1	Van Winden	Schildersbedrijf
7	Scholte	Krokettenfabriek
9	't Hart	Rijwielbedrijf
17	Flaton	Wasserij
25	v.d. Wiele	Garagebedrijf
33	Besuijen	Timmerbedrijf
35	Vrolijk	Melkhandel
37	De Boer	Meubelstoffeerder
53	Van Aalst	Boter, kaas, eieren
55	Van der Sluis	Groenten
81	De Hoog	Huisschilder
83	Wessel	Poelier
87	Ooms	Bloemist
89	Lamens	Zuivelbedrijf
105	Westgeest	Transportbedrijf
107	Duurkoop	Timmerbedrijf

Even

32	De Graaf	Riethandel
40	Olieman	Bloemist
52	Van der Velde	Bloemist
60	Hollebrandse	Aardappelhandel
64	Klaassen	Aardappelhandel
66	Spiering	Kleermaker
76	Brauckman	Kruidenier
78	Dane	Glashandel
88	Ligtvoet	Groentehandelaar
92	Smeenk	Kruidenier
94	Dane	Schoenmaker

Laan van Middenburg

Oneven

1	Marijs	Banketbakker
1a	Hamers	Restaurant
3	Berends	Wolwinkel
9	Smeitink	Groentehandelaar
19a	Opstal	Bloemist
19b	Elich	Fotohandel
19c	Alkemade	Slager
21	Van Ast	Groenten en fruit

Even

2	Den Dulk	Zaadhandel
6	Lentz	Bakker
8	Karsten	Huishoudelijke artikelen
10	Knoop	Kapper
12	Riede	Drogisterij
14	Cloos	Loodgieter
16	Pont	Siervissen
20	Verkade	Bonbons, koek
22	De Distel	Cadeaus
26	Groenewegen	Sigaren
26a	Van der Veen	Kruidenier
32	Scheinhardt	Installateur
40	Feenstra	Boekhandel
42	HUS	Brood
46	Van Dalen	Sigaren
48	Van der Post	Manufacturen

Willemstraat

Oneven

3	Van der Kruk	Drankenhandel
11	Van Kreuningen	Melkhandelaar
15	Sluiter	Herenkapper
17	Van Vark	Tabakswinkel
19	Weerdenburg	Groentehandelaar
25	Streng	Melkhandelaar
27	De Winter	Herenkapper
39	Olieman	Brandstoffenhandelaar
41	Meeuwisse	Beurtschipper
43	Heerings	Huisschilder

Even

6	Pellen	Rijwielhandel
8	't Hart	Slagerij
12	Houdijk	Drukkerij
18	Eijken	Smederij
22	Romijn	Garagebedrijf
28	Schneider	Melkhandel

Koninginnelaan

Oneven

29	Van Maanen	Schilder, witter, behanger
33	Van Dop	Kruidenier
35	Streng	Melkhandel
70	Gebrs. Kaiser	Brood- en banketbakkerij

Even

2	Gebrs. Zoet	Garagebedrijf
4	Van Beek	Aannemer
16	Bol	Boter, kaas, eieren
32	Broeier	Transportbedrijf

Bleijenburgstraat

Oneven

3	Werkmeester	Huisschilder
---	-------------	--------------

Even

4	Zaat	Groentehandelaar
8	Van Haalen	Smederij
40	Weerdenburg	Hoedenfabriek en -atelier

Westeinde

Oneven

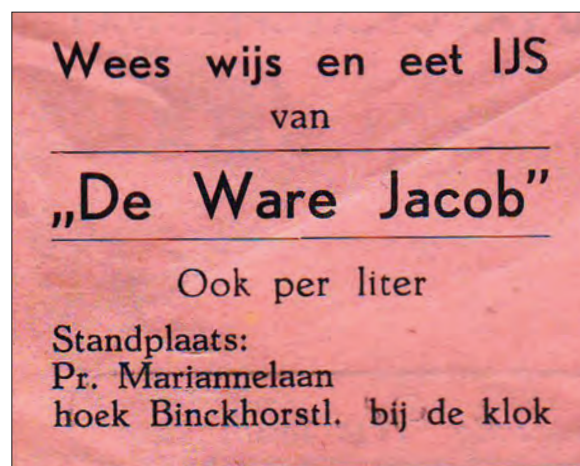
63	Broeken	Oliehandel/snoepwinkel
65	Tuijnman	Tabakswinkel
89	Zaat	Kruidenier

Even

58	Ozon	Wasserij
58d	Was de Wit	Boenwashandel
62	Tetteroo	Ijshandelaar
64	Krijtenburg	Kolenhandel

Ijsboer De Ware Jacob

68	Indola	Fabriek
70	Vreeburg	Houthandel
72	Van den Akker	Aannemer
116	Westend	Koffiehuys
120	Huisman	Schoenmaker
122	De Haas	Pension
132	Mostert	Aannemer
142	Choi	Chinees restaurant

Colofon

Historische Vereniging Voorburg

Secretariaat: Postbus 49
2270 AA Voorburg
telefoon: 070 386 74 56
website: <http://www.historischeverenigingvoorburg.nl>
e-mailadres: info@historischeverenigingvoorburg.nl

Bestuur

dr. R.M.W. van Gelooven, *voorzitter*
ir. M.T.A.M. van der Lans, *secretaris*
ir. F.G.W. Steinhorst, *penningsmeester*
dr. W.J.E. van de Graaff
mw. P.J. Kok
mw. drs. A.E. Oostdijk

Lidmaatschap 2011

21 euro, gezin 25 euro

Penningsmeester HVV te Voorburg

Postbank 288321
Rabobank te Voorburg
rekeningnummer 12 76 78 743

Historisch Voorburg

Jaargang 17 (2011), nummer 1

Redactie

Anne Jacobs
Gerard Langerak
Kees van der Leer

Redactieadres

Laan van Rustenburg 16
2271 XT Voorburg
telefoon: 070 386 84 95

Vormgeving basisstramien

Studio Tigges, Rijswijk

Opmaak en productie

Drukkerij Verloop, Alblasserdam

ISSN 1381 – 4672

Copyright

Overname van teksten uit 'Historisch Voorburg' is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt dankzij financiële bijdragen van:

- Agterdenbosch NVM Makelaars
- Mooijman Assurantiën te Voorburg

De redactie heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de afbeeldingen volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de redactie wenden.

HISTORISCHE VERENIGING

Voorburg